

Sterke schouders: niet vanzelfsprekend

Gebiedsplan Prins Alexander 2014-2018

Kwaliteit is Kwetsbaar

1 augustus 2014

Onderscheidende punten Prins Alexander

1. **Buitenruimte:** Rotterdamse norm moet gehaald worden;
2. **Zettingsproblematiek Kralingseveer:** ondersteun bewoners bij opstellen oplossingsmogelijkheden;
3. **Veiligheidsbeleving:** bewoners moeten zich veilig voelen
4. **Ouderenbeleid:** ondersteun initiatieven waardoor ouderen zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen blijven wonen;
5. **Talentontwikkeling:** zorg dat kinderen en volwassenen hun talenten ontdekken en optimaal inzetten;
6. **Macht der grote getallen:** in Prins Alexander wonen 94.000 mensen! Een kleine afwijking in procenten betreft al gauw duizenden mensen.

Prioriteiten Ommoord en Het Lage Land:

- Huisvesting en voorzieningen **ouderen** (zelfstandig wonen) (pilot SAR en gemeente Rotterdam);
- **Jeugd** en kwetsbare **gezinnen**;
- **Winkelcentra** (veiligheid en behoud vitaliteit).

Prioriteiten Oosterflank en Zevenkamp:

- Beter rondkomen en vooruitkomen van **gezinnen** met specifieke aandacht voor de jeugd en gezinnen met **multiproblematiek**;
- **Sleetsheid** van de **wijken** aanpakken (aanpak bomen in relatie tot parkeren), schoonniveau verbeteren, grenzen openbaar en privaat aanpakken;
- **Veiligheid** in de wijken m.b.t. jeugdoverlast, drugsproblematiek en veiligheid met specifieke aandacht in en rond winkelcentra.

Prioriteiten Nesselande, 's Gravenland/Prinsenland en Kralingseveer:

- Aanleg **Oeverpark**, jachthaven etc. (Nesselande);
- Continueren **ontmoetingsplek** Prinsenhof en verbinden met Alexanderhof /Bramante ('s Gravenland/Prinsenland);
- Versterken **burgerkracht** rondom funderingsproblematiek (Kralingseveer).

Prioriteiten die niet specifiek aan een wijk zijn te koppelen:

- **Verbindingen** behouden en versterken tussen **vrijwilligers** o.a. door "Ons Alexander" en behoud van ontmoetingsplekken in de wijken o.a. de speeltuinen;
- Inzet op **jeugd** middels vergroten weerbaarheid, gezinssituatie in kansarme gezinnen en participatie in geheel Prins Alexander en specifiek in Zevenkamp en Oosterflank;
- Visie op **Alexanderknoop** uitvoeren.

Ontwikkelagenda

- Aansluiting **Semiramispark** met Alexandrium;
- Starten pilot aanpak passende **huisvesting ouderen** (Ommoord);
- Planmatige aanpak **bomen** in relatie tot parkeren in Zevenkamp;
- **Talentontwikkeling**;
- Onderzoeken van de mogelijkheden voor (maatschappelijke) **stageplaatsen** en werkervaringsplaatsen;
- Ommoord/Het Lage Land: "Faciliteren van initiatieven om **eenzaamheid** van ouderen te verminderen;
- Oosterflank en Zevenkamp: Aanpak gezinsthema **vechtscheidingen**.

Knelpunten

- Ontwikkeling **busstation** inclusief fietsparkeren; Financieel momenteel niet haalbaar, discussie tussen gemeente en stadsregio. Indien project grootser wordt aangepakt kan over meerdere financieringsbronnen worden beschikt. Overleg tussen wethouder en bestuur stadsregio/vervoerregio Den Haag/Rotterdam. Mogelijk dan bijdrage uit IFR?;

- **Buitenruimte** laten voldoen aan de Rotterdamse norm van 85% matig of voldoende. (ca. 7 miljoen)
- Aanpak (fiets)veiligheid **kruising** Kralingseweg - Nancy Zeelenbergsingel. Vanuit participatie gebleken dat kruising als onveilig wordt ervaren. Er ligt reeds een studie voor een aanpak (verschillende opties). Project is kostbaar. Verwachte kosten (>€500.000,-);
- Invoeren **tegenprestatie** (voorheen Maatschappelijke Inspanning), voor de wijken in Prins Alexander is geen budget geregeld, terwijl dit juist hard nodig is in de wijken Zevenkamp, Oosterflank, maar ook Het Lage Land en Ommoord.

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding en Leeswijzer	6
1.1 KWALITEIT IS KWETSBAAR: STERKE SCHOULDERS ZIJN NIET VANZELFSPREKEND!	6
1.1.1 PRINS ALEXANDER: GROTE DRAGER VAN DE STAD	6
1.2 PARTICIPATIEPROCES	7
1.3 LEESWIJZER	8
2 Overkoepelend voor Prins Alexander	9
2.1 OVERKOEPELENDE AMBITIES VOOR PRINS ALEXANDER; VITAAL VOOR ALLEN	9
2.1.1 TYPERING VAN HET GEBIED	9
2.1.2 SWOT-ANALYSE	10
2.1.3 SCORES WIJKPROFIEL	10
2.1.4 AMBITIE	11
2.2 OVERKOEPELENDE AANPAK PRINS ALEXANDER	11
2.2.1 DOELEN	11
2.2.2 STRATEGIEËN	12
2.2.3 PRIORITEITEN	15
3. '60/'70er-jarenwijken: Ommoord en Het Lage Land	16
3.1 AMBITIES VOOR DE WIJKEN	16
3.1.1 TYPERING VAN HET GEBIED	16
3.1.2 AANDACHTSPUNTEN PARTICIPATIE	16
3.1.3 SCORES WIJKPROFIEL	17
3.1.4 DE AMBITIE	17
3.2 AANPAK OMMOORD EN LAGE LAND	17
3.2.1 DOELEN	17
3.2.2 STRATEGIEËN	19
3.2.3 PRIORITEITEN	20
4 '80er-jarenwijken: Oosterflank en Zevenkamp	21
4.1 AMBITIES	21
4.1.1 TYPERING VAN HET GEBIED	21
4.1.2 AANDACHTSPUNTEN UIT PARTICIPATIE	21
4.1.3 SCORES WIJKPROFIEL	22
4.1.4 DE AMBITIE	23
4.2 AANPAK	23
4.2.1 DOELEN	23
4.2.2 STRATEGIEËN	24
4.2.3 PRIORITEITEN	26
5 Krachtige wijken Nesselande, 's Gravenland, Prinsenland en Kralingseveer	27
5.1 AMBITIES	27
5.1.1 TYPERING VAN HET GEBIED	27
5.1.2 AANDACHTSPUNTEN UIT DE PARTICIPATIE	27
5.1.3 SCORES WIJKPROFIEL	28
5.1.4 DE AMBITIE	29
5.2 AANPAK	29
5.2.1 DOELEN	29
5.2.2 STRATEGIEËN	29
5.2.3 PRIORITEITEN	31
6. Ontwikkelagenda en knelpunten	32
BIJLAGE 2 DIN-SCHEMA'S	34
BIJLAGE 3 ACHTERGRONDINFORMATIE	42

1. Inleiding en Leeswijzer

1.1 Kwaliteit is Kwetsbaar: sterke schouders zijn niet vanzelfsprekend!

Prins Alexander is een kwalitatief goed gebied

Tevredenheid scoort in Prins Alexander hoog. Prins Alexander is daar *trots* op. De specifieke kwaliteiten van het gebied zijn voor veel mensen aantrekkelijk: veel groen en water en ruim opgezette woonmilieus met *voorzieningen* in een *veilige* omgeving. Het suburbane wonen in Rotterdam! Er zijn geen wijken die, in dit decennium, in hun geheel te maken zullen krijgen met ernstige aftakeling van woningen en *woonomgeving*, vervuiling, overlast en onveiligheid en een concentratie van kwetsbare en/of lastige huishoudens. Echter, op tal van terreinen ligt een neerwaartse spiraal op de loer. Op diverse punten zien we al dat de woonkwaliteit achteruit gaat. Waar mensen kunnen, vertrekken ze naar betere wijken binnen het gebied of naar buiten Rotterdam. Bewoners die de stad eenmaal hebben verlaten komen niet meer terug!

Er is sprake van individuele (gezins)problematiek. Ook zijn er op een lager schaalniveau plekken, woonblokken en portieken die niet meer in balans zijn. En er zijn *bedreigingen* voor de kwaliteit van de *buitenruimte* als gevolg van de zettingen van het maaiveld, zoals verslechtering van verhardingen. Het gebied kent hoge grondwaterstanden, drassige gazons en slechte duikers en beschoeiingen in het grote areaal aan wateroppervlakte. Bovendien is er bij de algemene verzakkingsproblematiek in dit gebied sprake van een extra dimensie, te weten de problematiek van de niet-(paal)gefundeerde woningen in het oude deel van de wijk Kralingseveer.

Voorkomen is beter dan genezen

Prins Alexander biedt sociale en economische stijgers uit andere delen van Rotterdam de mogelijkheid om een stap te maken op de *woonladder*. Ook voor mensen van buiten de stad is Prins Alexander aantrekkelijk. Het *op peil houden en versterken* van de *sociale omgeving* en van de *buitenruimte* heeft dus niet alleen een positief effect op de bewoners en de woonomgeving, maar zorgt er ook voor dat het imago van Prins Alexander als aantrekkelijk woongebied blijft bestaan! Het is zaak dat de huidige kwaliteit minimaal wordt behouden en dat gebieden in Prins Alexander *niet afglijden* naar niveaus die ingrijpend handelen noodzakelijk maken.

1.1.1 Prins Alexander: grote drager van de stad

“Rotterdam is met zijn wereldhaven een stad van kansen”. Prins Alexander is zo’n gebied waar mensen die kansen zien en pakken! In Prins Alexander wonen circa 94.000 mensen en biedt werkgelegenheid aan circa 30.000 mensen. Er zijn 3.000 bedrijven waarvan ongeveer de helft zzp-er is. Het is letterlijk en figuurlijk een grote drager van de stad waar het goed wonen, werken en leven is. Die kwaliteiten voor inwoners, ondernemers en bezoekers moeten behouden blijven en waar mogelijk worden versterkt. Hierdoor blijft Prins Alexander de krachtige magneet van Rotterdam die mensen weet aan te trekken en te binden. In tegenstelling tot andere Rotterdamse gebieden biedt Prins Alexander rust en ruimte, ook voor gezinnen en midden- en hogere inkomens. Hiermee vervult dit gebied een aanvullende functie ten opzichte van alle grootstedelijke kwaliteiten die elders in de stad voorhanden zijn. Dit is dan ook een van de grootste kwaliteiten van Prins Alexander: *goed en veilig wonen, werken en recreëren, met alle voorzieningen van de grote stad in de directe nabijheid!*

Tabel 1 Tevredenheid over de woonsituatie, met de buurt en de kwaliteit van leven in 2013

Wijk	Fysiek % bewoners (zeer) tevreden over de huidige woonsituatie	Veilig % bewoners (zeer) tevreden met de buurt	Sociaal % bewoners (zeer) tevreden met de kwaliteit van leven
's Gravenland	83	92	86
Nesseland	88	88	90
Ommoord	79	87	77
Het Lage Land	76	83	82
Prinsenland	84	91	84
Kralingseveer	85	93	89
Oosterflank	72	73	80
Zevenkamp	66	72	80
Gebied Prins Alexander	78	83	82
Rotterdam	68	76	79

Bron: Wijkprofiel 2014

Deze kwaliteiten zijn er *niet vanzelf* gekomen. Prins Alexander is wat betreft inwonertal de grootste Rotterdamse met circa 94.000 inwoners verspreid over 8 CBS-wijken (in 2013). Er is veel geïnvesteerd om het huidige kwaliteitsniveau te bereiken en te behouden. Het op peil houden van de openbare ruimte vraagt een forse investering.

In de afgelopen jaren heeft het (deel)gemeentebestuur veel geïnvesteerd in het *sociaal domein*. Voorbeelden daarvan zijn investeringen in woonservicegebieden en kindvriendelijke wijken. Hierbij is ingespeeld op de decentralisaties jeugdzorg, AWBZ / Wmo. Het bestuur heeft veel aandacht besteed aan de *participatie* van de bewoners en heeft de aanwezige *samenwerking* binnen het maatschappelijk middenveld gestimuleerd. Het is wenselijk om de opgebouwde ervaringen en de ontstane netwerken te behouden en verder uit te bouwen.

Het gebied is *sterk, maar kwetsbaar*. De bodemgesteldheid, de lage ligging van het gebied, de vele watergangen vragen om extra inspanningen in wegen en groen, in duikers, in het baggeren. Het op peil houden van de openbare ruimte vraagt de komende jaren forse extra investeringen. Bij het uitblijven van tijdig en voldoende onderhoud dreigt de kwaliteit van de buitenruimte letterlijke en figuurlijk weg te zakken, waardoor de aantrekkelijkheid van Prins Alexander als woongebied kan teruglopen.

In sociaal opzicht zijn er binnen de sterke wijken *zwakkere "plekken"* in Prins Alexander. In delen van wijken wonen in absolute aantallen gezien relatief veel uitkeringsgerechtigden, kwetsbare jeugdigen en ouderen.

Zoals eerder aangegeven vertrekken we vanuit een situatie van *kracht met oog voor het kwetsbare*. De stad kan door investeringen en passend onderhoud de kracht van het gebied blijven benutten. *Er valt tussen 2014 en 2018 nog veel te kiezen, maar ook te verliezen*. Het huidige kwaliteitsniveau biedt een mooi, maar kwetsbaar, fundament. Aan het stadsbestuur om samen met de gebiedscommissie hierop voort te bouwen.

1.2 Participatieproces

Het gebiedsplan is tot stand gekomen met inbreng van *veel inwoners en partners*; beide groepen zijn bij de brede inventarisatie van aandachtspunten geraadpleegd. Vervolgens zijn zij opnieuw benaderd om naar de hoofdkeuzes van de DIN's te kijken. De inwoners is via een breed verspreide enquête naar relevante issues gevraagd (september 2013). Daarna is aan hen gevraagd of zij de voorstellen herkennen als meest belangrijke zaken voor dit gebied

(november 2013). De partners zijn eveneens op twee momenten benaderd, door middel van platformbijeenkomsten. Op de eerste bijeenkomst (juni/juli 2013) is naar relevante issues gevraagd en in latere bijeenkomsten (oktober 2013) hebben zij inspanningen (projecten) naar voren gebracht. Met een aantal partners is dieper ingegaan op de opgaven en kansen die er liggen in Prins Alexander. Hoewel de ondernemers via de *platformbijeenkomsten* en de *inwonersenquête* zijn uitgenodigd om te participeren, bleef hun respons beperkt. Via aparte bijeenkomsten zijn zij alsnog betrokken bij de agenda's voor de komende bestuursperiode.

Op basis van de resultaten van deze participatieronde is ambtelijk een conceptgebiedsplan d.d. 7 maart 2014 opgesteld die met de toenmalige deelraad is gedeeld. Na afschaffing van het deelgemeentebestel op 19 maart 2014 en het aantreden van de gebiedscommissie Prins Alexander heeft een herijking plaatsgevonden van het conceptgebiedsplan d.d. 7 maart 2014. De gebiedscommissie Prins Alexander heeft in mei/juni 2014 een *tour langs alle wijken* gemaakt, waarbij de thema's uit het conceptgebiedsplan aan de bewoners/ondernemers is voorgelegd. De contacten tijdens deze tour werden gelegd op straat, winkelcentra, markt, speeltuin en is er een tafeltjesavond belegd. Via direct, schriftelijk of digitaal contact konden bewoners/ondernemers reageren op het plan. Er zijn *bijna 200 reactieformulieren* ontvangen. Tijdens een tweetal vergaderingen van de gebiedscommissie op 3 en 17 juli is hier verder vorm aan gegeven. De resultaten van deze participatiemomenten zijn verwerkt in voorliggend gebiedsplan d.d. 1 augustus 2014.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 1 geeft een inleiding op de gebiedsvisie en een beschrijving van het participatieproces.

Omdat gebiedsgericht werken vraagt om de goede schaalniveaus is voor zaken die het gehele gebied Prins Alexander aangaan een overkoepelend hoofdstuk gemaakt (Hoofdstuk 2) Ruimtelijke en sociaal economisch zijn er veel overeenkomsten tussen Ommoord en Het Lage Land. Daarom zijn deze twee wijken in de beschrijving en de ambities samengenomen in hoofdstuk 3. Hetzelfde geldt voor Oosterflank en Zevenkamp (hoofdstuk 4) en tot slot voor Nesselande, Prinsenland / 's Gravenland (hoofdstuk 5). Uitgaande van de krachten van de bewoners is ervoor gekozen ook Kralingseveer aan hoofdstuk 5 toe te voegen.

De hoofdstukken beginnen alle met de typering van de wijken gevolgd door de ambitie, doelen en strategieën. In het overkoepelende hoofdstuk 2 staat de SWOT - analyse van het gebied. In de andere hoofdstukken hebben wij de wijkgerichte reacties uit de participatierondes opgenomen.

Het gebiedsplan sluit met hoofdstuk 6; de ontwikkelagenda en knelpunten. In de bijlagen zijn de DINnen in het kort weergegeven en is achtergrondinformatie opgenomen.

2 Overkoepelend voor Prins Alexander

2.1 Overkoepelende ambities voor Prins Alexander; Vitaal voor allen

2.1.1 Typering van het gebied

Aantrekkelijk wonen in Rotterdam kan in Prins Alexander. Het stadse wonen te midden van groen en water in Prins Alexander is van grote betekenis voor de bewoners. Stevig blijven investeren in de zo gewaardeerde *buitenruimte* is daarom een must. Rotterdam wil een *aantrekkelijke woonstad* zijn en een *sterke economie* ontwikkelen. Prins Alexander kan aan beide doelen bijdragen. Het gebied ten noorden van Rotterdam vormt een groene loper die Midden - Delfland met het Groene Hart verbindt. De betrekkelijk lage mate van stedelijkheid is een duidelijk pluspunt voor Prins Alexander als aantrekkelijk woongebied.

De *Alexanderknoop* heeft met de *kantoren*, het *Alexandrium* (met het 'shopping center', de Megastores en de woonmall) en de *onderwijsfuncties* een heel belangrijke *economische functie* voor de stad Rotterdam en de regio en vormt het centrumgebied van Prins Alexander. Het is buitengewoon belangrijk om die functie in stand te houden en te versterken. Een sterke lokale economie is ook belangrijk voor de *werkgelegenheid*. De economische crisis heeft echter ook in de Alexanderknoop zijn sporen nagelaten, met name in de leegstand van de kantoren. Niettemin is de positie van de Alexanderknoop blijvend sterk, hetgeen ook te danken is aan de ligging aan de rand van de gemeente Rotterdam, de directe nabijheid van snelwegen en het feit dat het veelal moderne kantoorpanden betreft. Ook de ligging in de nabijheid van het *openbaarvervoersknooppunt* (trein, metro, bussen) maakt het gebied in potentie erg sterk. De verbetering van de bereikbaarheid van de *Alexanderknoop* is en blijft daarom een belangrijk aandachtspunt evenals het beperken van de neveneffecten van het betaald parkeren op de omliggende woonwijken. Onder voorwaarde dat de nieuwe weg op een goede, verantwoorde manier wordt ingepast, is de aanleg van de nieuwe verbinding tussen de A13 en de A16 belangrijk voor een betere ontsluiting van de Alexanderknoop.

De *groen-blauwe hoofdstructuur* biedt de Rotterdammers uitstekende mogelijkheden om te recreëren, maar ook de aanwezige (soms grootschalige) *sportvoorzieningen* spelen daarbij een belangrijke rol. Deze bieden ook verder prima kansen, bijvoorbeeld voor het (blijven) organiseren van sportdagen voor alle basisscholen in het gebied. Prins Alexander kent veel (grote) sport- voorzieningen die van betekenis zijn voor het noordoosten van de stad en het gebied ook weer aantrekkelijk maken voor mensen met midden- en hogere inkomens. Ook hiervoor geldt: *Kwaliteit is Kwetsbaar*. Er is stevig geïnvesteerd en er zijn – zowel voor Prins Alexander als voor (het hele noordoosten van) Rotterdam – redenen genoeg om de *voorzieningen* in dit gebied *op niveau te houden*. Prins Alexander heeft zich de afgelopen jaren krachtig ingespannen om de hoeveelheid en kwaliteit van de sportvoorzieningen te vergroten en op peil te houden. De binnen- en buitensport- accommodaties versterken elkaar. Dit is van betekenis voor de bewoners, want sport verbindt, sportverenigingen hebben een maatschappelijke functie, bewegen is goed voor de volksgezondheid en accommodaties van sportverenigingen kunnen uitgroeien tot buurthuis van de toekomst.

Gezamenlijk kunnen we de ambitie waarmaken. Veel bewoners van Prins Alexander nemen initiatieven, gaan sociale verbanden aan, lossen problemen op, ondersteunen elkaar en richten organisaties op om te komen tot een *'civil society'*. In een geciviliseerde samenleving bedenken mensen die dat kunnen, meer dan nu het geval is, oplossingen voor problemen die zich voordoen in de eigen sociale omgeving. Het credo 'meedoen, meer verantwoordelijkheid bij de burger en meer invloed van de burger' koerst aan op het komen tot onderlinge betrokkenheid en doet een beroep op het probleemoplossend vermogen, oftewel op de zogenoemde *'burgerkracht'*.

2.1.2 SWOT-analyse

Onderstaand schema geeft de sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen weer.

<p>Sterkte</p> <ul style="list-style-type: none"> • Goed centrum • Openbaar vervoer knooppunt • Duidelijke structuur • Veel sportvoorzieningen • Goede fietsvoorzieningen • Goede woonmilieus • Hoog opleidingsniveau/inkomensopbouw bevolking • Sterke woonwijken • Verspreide winkelcentra • Goede en veel onderwijsvoorzieningen • Talentontwikkeling • Veel groen en water • Nabijheid Rotte, Kralingse bos en Schollebos • Meer maatwerk door samenwerking in netwerken met vrijwilligers door organisaties in de zorg en welzijn • Grote bereidheid vrijwilligers, zelfstandig opererend • Ruim 200 lokale en bovenlokale/regionale evenementen 	<p>Zwakte</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bereikbaarheid en ontsluiting centrum • Kwaliteit van de wijk-, buurtwinkelcentra • Verkeersveiligheid door parkeren (Zevenkamp) • Onderhoud openbaar gebied, zetting van openbare ruimte • Onderhoudskwaliteit van de buitenruimte. Rotterdamse norm wordt niet gehaald
<p>Kansen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toevoegen leisurevoorzieningen aan Alexandrium(centrum) • Evenementenlocatie • Opwaarderen (levensvatbare) winkelcentra • Verbeteren Wollefoffenpark en Ommoordseveld • Beter verbinding met Rotte • Badplaats Nesselande • Gebruik en functie van wijkparken • Organiserend vermogen lokale bevolking • Beschikbaarheid van een degelijk en toegankelijk vrijwilligersnetwerk • Vertrek van "empty nesters" en komst van jonge gezinnen in de buurten ten westen van de Parkas (Het Lage Land) 	<p>Bedreigingen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verminderde bereikbaarheid van het centrumgebied met auto, waardoor winkelend publiek mogelijk de keuze maakt voor andere, beter bereikbare, winkelgebieden. • Groeiende diversiteit van inwoners in de verschillende wijken, waardoor ook sprake is van (zeer) uiteenlopende leefstijlen, die soms leiden tot irritatie en onbegrip. • Ontbreken aanpak intercity/busstation

Bron: Gebiedsprogramma Prins Alexander 2011-2014 (Gemeente Rotterdam/Stadsontwikkeling Rotterdam, 1 augustus 2011) aangevuld met expertise projectteam DIN-Prins Alexander; aanvulling participatieronde mei/juni 2014.

2.1.3 Scores Wijkprofiel

Vergeleken met Rotterdam komt Prins Alexander er in het wijkprofiel goed uit. Op vrijwel alle thema's, objectief en subjectief, komt Prins Alexander uit boven de gemiddelde indexscore 100. Een afwijking daarop is het thema voorzieningen objectief. Dit thema komt op gebiedsniveau uit op een indexscore 90. Bij het thema voorzieningen objectief gaat met name om de aanwezigheid van winkels (bakker, groenteboer, slager, drogist, apotheek, huisarts, tandarts, sporthal, zwembad) gemeten op basis van normafstanden (bij voorbeeld normafstand woning - bakker 272 meter). Binnen het gebied Prins Alexander is de afstand tussen woning en voorziening veelal groter dan in de index is genormeerd. Dit veroorzaakt een (wat) lagere score op het thema voorzieningen objectief. Tegelijkertijd zien we, dat bewoners een grotere afstand tussen woningen en voorzieningen kennelijk niet bezwaarlijk vinden: de subjectieve tevredenheid over voorzieningen komt uit op 114.

Bij deze scores dient de lezer te beseffen, dat gebieds- en wijkindicatoren gemiddelden weergeven. De gemiddelden zijn geschikt om gebieden en wijken stedelijk te vergelijken. Wijken zijn vaak te groot om op basis van gemiddelde cijfers verantwoorde conclusies te kunnen trekken. Om verantwoorde conclusies te kunnen trekken moeten we ook naar plekken (buurten, straten en portieken) binnen het gebied en de wijken kijken. Bovendien zijn de **inwoneraantallen in Prins Alexander groot; een relatief kleine afwijking in procenten betreft in dit gebied al snel enkele duizenden mensen!**

2.1.4 Ambitie

'Vitaal voor allen' is het motto van Prins Alexander. De ambitie voor Prins Alexander in 2030 luidt als volgt:

Een goede, bereikbare en veilige leefomgeving die aantrekkelijk is voor wonen, werken en recreëren. Door het hoge voorzieningenniveau, de groene en waterrijke omgeving wonen en verblijven mensen er graag. Het gebied is aantrekkelijk voor middengroepen, sociale stijgers en ondernemers, ook van buiten Rotterdam.

Deze ambitie ligt dicht bij wat Prins Alexander ook nu al te bieden heeft. Het **behouden en versterken** van deze positie vraagt echter om een continue en forse inzet. Een deel van de kwaliteiten die in de ambitie zijn verwoord, zijn gerelateerd aan de ligging van het gebied: aan de rand van de stad en gunstig ten opzichte van weg- en railinfrastructuur. Ook is een deel van de kwaliteiten verbonden met de inwoners, ondernemers en organisaties in het gebied.

2.2 Overkoepelende aanpak Prins Alexander

2.2.1 Doelen

Doel Socialer en vitaler:

- Iedereen kan meedoen (los van leefstijl en capaciteit)
- Veilige leefomgeving
- Behoud en versterken levendigheid

Doel Verder ontwikkelen van Alexanderknoop conform visie:

- Betere bereikbaarheid (langzaam verkeer, openbaar vervoer en auto)
- Alexanderknoop aansluiten op omliggende wijken
- Mix van versterkende functies in Alexanderknoop

Doel Meer aandacht voor en profijt van de aanwezige regionale groen-blauwe structuur:

- Stads wonen in het groen
- Goede inpassing A13/A16
- Benutten recreatieve gebieden en sportaccomodaties

DOEL	EFFECT / RESULTAAT	SMART
Iedereen kan mee doen (los van leefstijl en capaciteit)	We meten het bereiken van dit doel met 3 indicatoren uit het wijkprofiel.	21% van de bewoners is in 2018 actief als vrijwilliger (2014 Gebied PA 20%, Rotterdam 21%) 50% van de bewoners sport in 2018 (2014: Gebied PA 48%, Rotterdam 46%) 62% van de bewoners is tevreden over meedoen (2014: Gebied PA 61%, Rotterdam 62%)
Veilige leefomgeving	Prins Alexander is in 2018 net zo veilig als in 2014 (Indexscore gebied PA 115, Rotterdam 100).	We meten dit op basis van de indicator "tevredenheid met de eigen buurt" uit de Veiligheidsindex : in 2018 is 83% van de bewoners (zeer) tevreden met de eigen buurt (2014 gebied PA 83%). In 2018 vindt maximaal 20% van de bewoners inbraak in woningen een buurtprobleem <u>Toelichting:</u> uit het wijkprofiel 2014 blijkt, dat 23% van de bewoners inbraak in woningen een buurtprobleem vindt. Dit percentage ligt boven het Rotterdams gemiddelde van 20%.
Betere bereikbaarheid van de Alexanderknoop	In 2018 is station Alexander gemoderniseerd, is het busstation heringericht, beschikt het station over een nieuwe fietsenstalling en is er een goede fietsverbinding tussen het station en Alexandrium II en III gerealiseerd.	Er zijn geen indicatoren beschikbaar op grond waarvan het bereiken van het doel kan worden gemeten.

Alexanderknoop ruimtelijk aansluiten op de omliggende wijken	In de visie op de Alexanderknoop is de ruimtelijke aansluiting van het Semiramispark met Alexandrium II opgenomen. Realisatie hiervan is afhankelijk van initiatieven van marktpartijen om Alexandrium verder uit te bouwen met aanvullende functies.	Er zijn geen indicatoren beschikbaar op grond waarvan het bereiken van het doel kan worden gemeten.
Mix van versterkende functies op Alexanderknoop	Realisatie hiervan is afhankelijk van initiatieven van marktpartijen om Alexandrium verder uit te bouwen met aanvullende functies.	Er zijn geen indicatoren beschikbaar op grond waarvan het bereiken van het doel kan worden gemeten.
Stads wonen in het groen	Bij renovatie en nieuwbouw spreken we met projectontwikkelaars onder meer af dat in Prins Alexander alleen nog grondgebonden woningen worden gerealiseerd en woningen voorzien worden van een toegang aan de achterzijde.	Er zijn geen indicatoren beschikbaar op grond waarvan het bereiken van het doel kan worden gemeten.
Goede inpassing A13/A16	Deze nieuwe weg mag geen extra geluidsoverlast en milieuoverlast geven voor bewoners van omliggende wijken. Het Terbregseveld behoudt ook na aanleg van de weg een voornamelijk groen karakter.	De NO2 concentratie van Ommoord blijft na ingebruikname van de weg op het niveau van 2014: 80% van de wettelijke grenswaarde 40µg/m3. In de Wet op de Geluidshinder is de grenswaarde van 55 decibel (dB) voor aanvaardbare geluidbelasting aangegeven. Uit het wijkprofiel 2014 blijkt, dat in Ommoord bij 48% van de woningen meer dan 55 dB geluidbelasting is gemeten (Rotterdam 52%). Na ingebruikname van de weg blijft de geluidbelasting in Ommoord maximaal op het niveau van 2014.
Benutten recreatieve gebieden en sportaccommodaties	Bewoners maken (nog beter) gebruik van de groene en waterrijke omgeving van Prins Alexander. <u>Toelichting:</u> bewoners maken al goed gebruik van de groene omgeving van Prins Alexander en komen met initiatieven om dit te verbeteren. Voorbeelden hiervan uit 2013 / 2014 zijn: Wollefooppengroen, muziekpodium Prinsenspark, de fitnessparcoursen.	Het percentage bewoners dat tevreden is over het gebruiksgroen (voor picknick, sporten en spelen) blijft in 2018 minimaal op het niveau 2014: 74%.

2.2.2 Strategieën

Investeren in individuele en collectieve zelfredzaamheid

‘Socialer en vitaler’ is gericht op *participatie van ‘iedereen’* in de samenleving. Burgerkracht moet een wezenlijke bijdrage leveren aan het verder vormgeven van preventie en het beantwoorden aan de zorg- en welzijnsvraag in een wijk. In Prins Alexander wordt burgerkracht gestimuleerd door het succesvolle *“Ons Alexander”*. Ons Alexander maakt het mogelijk (als facilitator) en stimuleert het ontstaan van nieuwe samenwerkingsverbanden. De gereedschapskist maakt het *vrijwilligers* mogelijk om elkaar te vinden, met elkaar in gesprek te raken, elkaar te helpen bij het oplossen van problemen, samen te werken en nieuwe initiatieven te ontwikkelen.

Het project is lokaal gericht en aanvullend op het werk van Vrijwilligerswerk Rotterdam. Ons Alexander bestaat uit een vraagbaak/initiator (de arrangeur) en een website (www.onsalexander.nl met diverse gekoppelde sociale media). Ons Alexander draagt actief bij aan gebruik van stedelijke financiële regelingen voor bewonersinitiatieven, versterken van lokaal vrijwilligerswerk en regelingen voor maatschappelijke inzet van organisaties met vrijwilligers bij het oppakken van maatschappelijke vraagstukken in de wijken. “Ons Alexander” zal geborgd en verder ontwikkeld moeten worden.

Daarnaast is er specifieke aandacht geweest en blijvend nodig voor de *talentontwikkeling* van de jeugd:

- Jeugdparticipatie door stimuleren en faciliteren van het Jongerenpanel in Prins Alexander
- Steun en toezicht door voortzetten en investeren in de jeugdnetwerken per wijk gericht op preventie met advies aan de jeugd om weerbaarheid van hen te vergroten op het

terrein van (digitaal) pesten, (v)echtscheidingen, ongewenste intimiteit, huiselijk geweld, bevorderen gezonde leefstijl.

- Kinderen en jongeren hebben steun van volwassenen nodig op hun weg naar volwassenheid en maatschappelijke zelfstandigheid en bij het ontdekken en het ontwikkelen van hun kwaliteiten en talenten: investering in de kansenstructuur; de investeringen in het project en netwerk "iedereen is een ster" moet duurzaam worden gemaakt. Ouders en opvoeders zijn bij deze aanpak betrokken.
- Leer- en werkervaringsplaatsen en stageplaatsen samen met MBO's en organisaties en bedrijfsleven in het gebied doorontwikkelen.

In Prins Alexander leveren speeltuinen een belangrijke bijdrage aan een sterke kansenstructuur en daarmee het behoud en de verbetering van de sociale cohesie en leefbaarheid in de wijken. Het zijn aantrekkelijke, bereikbare ontmoetingsplekken dicht bij huis. Al vanaf 2013 spant Prins Alexander zich krachtig in om de *speeltuinen te versterken*, door enerzijds fors te investeren in de gebouwen en buitenterreinen en anderzijds de vrijwilligersorganisaties te ondersteunen met het beheer en hun organisatie. Met ruim € 1,2 miljoen aan investeringen zijn de speeltuinen toekomstbestendig en kunnen ze uitgroeien tot de *buurthuizen van de toekomst*. Er liggen veel nieuwe kansen voor deze prachtige voorzieningen om dwarsverbanden te leggen in de wijk en deuren te openen voor nieuwe initiatieven. Vrijwilligers vormen de ruggengraat van de speeltuinen, die blijvende aandacht verdienen in het 'krachtenveld' van Rotterdam in het kader van kostendekkende huurcontracten, afbouw van gesubsidieerde arbeid en een nieuw bestuurlijk bestel.

In Zevenkamp is een pilot afgerond met de inzet van de *sportregisseur* die organisaties en bedrijven op sportgebied koppelt aan de vraagstukken in de wijk, waardoor initiatieven tussen organisatie en bedrijven ontstaan op sportgebied en ten dienste van de wijken. Deze succesvolle manier van werken, waarbij eigen kracht van een wijk wordt bevorderd dient ook in de andere wijken te worden ingevoerd.. In Prins Alexander zijn *zes Sportplusverenigingen*, die zich naast de reguliere activiteiten inzetten om onder andere mensen met een beperking, ouderen en specifieke groepen jongeren te laten sporten en participeren. Blijvende ondersteuning van deze vereniging is gewenst.

Investeren en borging verbetering (het gevoel van) van veiligheid

Naast specifieke inzet in de wijken van politie en toezicht zullen in Prins Alexander bewoners betrokken worden bij de *aanpak van woningveiligheid* door middel van voorlichting over hang- en sluitwerk en risico's. Tevens worden zij geïnformeerd over de mogelijkheden voor het opzetten van buurtpreventie en waakzaamheid van hondenbezitters. Specifiek voor ouderen zal worden ingezet op veiligheid bij senioren en op arrangementen om de veiligheidsgevoelens en de zelfredzaamheid bij ouderen te vergroten.

De inzet op jeugdoverlast rond *winkelcentra, OV-punten en parken* wordt gecontinueerd.

Investeren in levendigheid

In Prins Alexander zijn vele vrijetijds- en sportevenementen die de wijken levendig houden en de cohesie bevorderen. Deze succesvolle *evenementen* moeten worden behouden voor het gebied en waar nodig versterkt. Op een meer kleinschalig niveau is het goed om te weten dat er jaarlijks ruim 200 evenementen plaatsvinden. De levendigheid specifiek van het centrumgebied (Alexanderknoop) wordt versterkt door (particuliere) investeringen in vrijetijdsamusement bijvoorbeeld een bioscoop (zie ook functieversterking Alexanderknoop).

Investeren in voorzieningen

Voor een *betere ontsluiting van de Alexanderknoop* moet de kwaliteit van het openbaar- vervoersknooppunt Alexander ingrijpend worden verbeterd. De verbetering van de bereikbaarheid schept de noodzakelijke voorwaarden voor de verdere (private) investeringen in het gebied.

De volledige potentie van bestaande ov-verbindingen moet worden benut. Betere aansluitingen van het (intercity)treinstation met metro en bussen zijn hiervoor nodig. Bovendien is er uitbreiding nodig van *stallingsplaatsen voor fietsen*.

Op drukke momenten in het jaar (met name rond feestdagen en in weekends) zijn er flankerende maatregelen nodig om congestie van het bezoekende verkeer te voorkomen. De bereikbaarheid van de bestaande parkeervoorzieningen (zowel in pandig als op straatniveau) is hierbij belangrijk, met behulp van verkeersbegeleidingssystemen.

Het investeren in goede voorzieningen komt ook de leefbaarheid van de omliggende wijken ten goede.

Mix van versterkende functies in de Alexanderknoop en verbetering aansluiting Alexanderknoop op de omliggende wijken.

Er zijn plannen voor *de revitalisering van het Alexandrium*, waarin een uitbreiding en versterking voorzien is van de mix van functies van het winkelcentrum. Toevoeging van een bioscoop, horeca en detailhandel in combinatie met verbetering van en *aansluiting* op de buitenruimte en de aangrenzende woonwijk Oosterflank vergroten de levendigheid van het gebied. Hier gaat het om de aansluiting Alexandrium rond het Poolsterplein en de verbinding tussen Oosterflank, Semiramispark en Alexandrium II. Ook een betere aansluiting van de entree van het winkelgebied op het *openbaarvervoersknooppunt* hoort hierbij. Dit sluit aan bij de Integrale Visie Alexanderknoop uit 2010.

De Alexanderknoop is een *belangrijk* werk- en winkelgebied voor de *hele regio*. Door de regionale aantrekkingskracht is er een breed scala van voorzieningen mogelijk. De directe omgeving kan hier (nog) meer van profiteren wanneer er een goede verbinding is met de omliggende wijken. Een betere inrichting van het openbaar gebied gecombineerd met goede routes voor langzaam verkeer moet hiervoor zorgen. Dan wordt het voor de bewoners van Prins Alexander een plek om te winkelen, te ontspannen en te werken; een plek met stedelijke allure om de hoek.

De Alexanderknoop kan zich de komende twintig jaar nog verder ontwikkelen in westelijke richting (Koperstraat met aanliggende straten en het volkstuintencomplex). In de komende periode tot 2018 ligt de aandacht echter op veranderingen in het centrumgebied in relatie tot de omliggende woonwijken.

Investeren in groen, milieu en leefomgeving

Het blijft goed wonen en leven in de wijken door het aanpakken van 'zwakke' plekken en het op orde brengen en houden van 'schoon, heel en veilig'. Dit is extra belangrijk op locaties waar ouderen langer blijven wonen en waar gerichte aanpak van de buitenruimte noodzakelijk is met het oog op een toegankelijke woonomgeving. De *buitenruimte* in Prins Alexander is een van de belangrijkste vestigingsfactoren. Het is tegelijkertijd ook een item wat blijvend grote aandacht behoeft. Uit de CROW-gegevens blijkt immers dat in Prins Alexander de *Rotterdamse norm niet* wordt *gehaald*. Het streven is dan ook onverminderd dat 80% het predicaat goed of matig krijgt en maximaal 20% als slecht wordt beoordeeld.

De waardering van het mooie groen en de parkeervoorzieningen in de wijken -met name Ommoord- heeft ook een keerzijde voor het gevoel van onveiligheid in de avond. Veel buitenruimte rond appartementengebouwen zijn (deels) in beheer van VVE's. Bij situaties van *(subjectieve) onveiligheid* in de buitenruimte rond de appartementengebouwen zal per situatie gekeken worden op welke wijze de VVE's en bewoners gefaciliteerd kunnen worden de veiligheid te vergroten.

De aanleg van rijksweg *A13/A16* is de verantwoordelijkheid van Rijkswaterstaat (RWS) en is voor de lagere overheden minder stuurbaar. Het belang van een *goede inpassing* is voor de woon- en leefkwaliteit in Prins Alexander evident. Het mooie, groene en rustige woongebied, de reden voor mensen om zich hier te vestigen, mag niet in gevaar komen door de aanleg van de A13/A16. Het belang van de inwoners moet worden behartigd en zij moeten bij besluitvorming gehoord worden.

De rivier de Rotte (langs Ommoord en Zevenkamp) is de *groene-blauwe loper* van Rotterdam. Verder kent Prins Alexander zeven parken, met het Prinsenpark en het Ommoordse Veld als beeldbepalende parken, en bij Nesselande het strand, op 10 minuten lopen van een metrohalte. Deze nieuwste wijk van Rotterdam biedt uitzicht op strand en water. De oude linten in onder andere Prinsenland zijn mooie verbindingen voor wandelaars en fietsers. De linten beschikken over oude boomstructuren, oude kavelbeplanting en groene bermen. De cultuurhistorische waarde van deze linten wordt nog niet altijd optimaal benut en beleefd.

Voor het verbeteren van de voorzieningen voor het langzaam verkeer wordt ingezet op verbetering bewegwijzering in het gebied alsmede het bij fietspaden vervangen van elementenverharding door asfalt.

2.2.3 Prioriteiten

- Verbindingen behouden en versterken tussen vrijwilligers o.a. door “Ons Alexander” en behoud van multifunctionele ontmoetingsplekken in de wijken o.a. de speeltuinen, sportaccomodaties en plekken in de buitenruimte.
- Inzet op jeugd middels vergroten weerbaarheid, gezinssituatie in kansarme gezinnen en participatie in geheel Prins Alexander en specifiek in Zevenkamp en Oosterflank.
- Visie op Alexanderknoop uitvoeren.

3. '60/'70er-jarenwijken: Ommoord en Het Lage Land

3.1 Ambities voor de wijken

3.1.1 Typering van het gebied

Ommoord en Het Lage Land zijn beide ruim opgezette, groene wijken met zowel hoog- als laagbouw. Opvallend is het ruime aanbod van voorzieningen voor onder meer dagelijkse goederen en scholen, sportvoorzieningen en de nabijheid van natuur en recreatieve mogelijkheden, bijvoorbeeld langs de rivier de Rotte of in het recreatie- en watersportgebied de Rottemeren. Ook opvallend is de relatief oude bevolking in de beide wijken. In Ommoord is 31% 65 jaar of ouder, in Het Lage Land is dit percentage 24%. Het Rotterdamse gemiddelde is 15%. Dit betekent voor de komende jaren een sterke *oriëntatie op ouderen* en hun wensen en *gelijktijdig een visie op de nieuwe generatie* bewoners, waarschijnlijk starters. Voor Ommoord en Het Lage Land is het motto *'Aantrekkelijk voor alle leefstijlen'*.

Voor de ouderen, van wie er relatief veel in Ommoord en Het Lage Land wonen, is een goede basis voor wonen, zorg, welzijn belangrijk, zodat ze zo lang mogelijk zelfstandig kunnen wonen. Daar kan het gebied *voortbouwen* op de goede *ontwikkelingen* die er al zijn binnen Prins Alexander, zoals het woonservicegebied Prinsenland rondom Bramante, de buurtgerichte samenwerking, ontwikkelingen rondom De Burcht door Lelie Zorggroep et cetera. De veranderingen in de Wmo, met onder andere de pilot wijkgerichte samenwerking met zorgverzekeraar Achmea, het vormen van de wijkteams MO, zorg en welzijn in brede zin zullen goed moeten landen.

'Aantrekkelijk voor alle leefstijlen' betekent dat een aantal bestaande *knelpunten* moet worden opgelost. Vanuit de bewoners en partners kwam een aantal aandachtspunten naar voren, zoals het vergroten van de weerbaarheid onder *multiprobleemhuishoudens* in een aantal plekken in deze wijk, de wenselijkheid van een goede, toegankelijke woningvoorraad en woonomgeving en de *kwaliteit van de openbare ruimte* in Ommoord. Dit wordt ook geduid in relatie tot zettingsproblematiek en overlast door grond- en regenwater. Verder wordt het groen veelgeprezen en tegelijkertijd benoemd als punt van blijvende aandacht.

Bij de hoofddoelen 'van kwetsbaar naar weerbaar' en 'beter wonen en leven' zijn de subdoelen in onderstaande paragrafen nader uitgewerkt.

3.1.2 Aandachtspunten participatie

Aandachtspunten van bewoners Ommoord en Het Lage Land

Ommoord	Het Lage Land
<ul style="list-style-type: none">• Woonservicegebied Ommoord• Jongeren• Kansarmen in enkele flats• Groen(onderhoud), opknappen parkje tussen Rozen- en Varenbuurt, groen langs Rijkswegen, kap en aanplant van bomen, controle groen maaien, groenonderhoud• Ophogen straten Rozen- en Varenbuurt, verzakte wandelpaden renoveren, herbestrating• Parkeeroverlast• Pilot Senioren Advies Raad	<ul style="list-style-type: none">• Ontwikkelen kindvriendelijke omgevingen• Samenwerking binnen Woonservicegebied• Ondersteunen van initiatieven van bewoners(groepen)• veilig ondernemen• integrale aanpak buitenruimte• herstructurering

Prioriteiten partners Ommoord en Het Lage Land

Ommoord	Het Lage Land
<ul style="list-style-type: none">• Hoogbouw beheerbaar en bewoonbaar• Veilige verkeersroutes• Aanpak en onderhoud buitenruimte• Op peil houden voorzieningenniveau• Sociaal isolement• Binding jong en oud (leefbaarheid)• Doorontwikkeling woonservicegebied• Aandacht voor woninginbraken• Overlast & overlastbeleving (winkelcentra)• Ouderen & veiligheid (babbeltucs)	<ul style="list-style-type: none">• Niveau buitenruimte Rotterdam +• Renovatie bestaande bouw• Doorstart woonservicegebied• Beter functioneren van winkelcentra• Meedoen• Preventie (gezondheid)• Sociaal Netwerk• Overlast scholieren/vandalisme• Huiselijk geweld• Schoon/Heel

3.1.3 Scores Wijkprofiel

Ommoord

Ommoord scoort op alle indexen en alle thema's (ruim) boven het Rotterdams gemiddelde met uitzondering van het thema "*algemene kwaliteit van leven*". Dit thema behaalt een indexscore van 92, iets *onder het Rotterdams gemiddelde* van 100. Relatief veel bewoners zeggen een slechte gezondheid en gezondheidsbelemmeringen te ervaren, de toekomst niet in de hand te hebben en problemen soms niet op te kunnen lossen. Bewoners van Ommoord sporten iets minder en doen iets minder mee aan culturele activiteiten, festivals en evenementen dan in Rotterdam. Wij gaan ervan uit, dat het bij deze aspecten vooral de relatief grote groep oudere bewoners betreft. Het wijkprofiel maakt het niet mogelijk om op doelgroepen uitspraken te doen.

Het Lage Land

Het Lage Land scoort op alle indexen en alle thema's (ruim) boven het Rotterdams gemiddelde met uitzondering van het thema "*milieu objectief*". Dit thema behaalt een indexscore van 75. Deze *lage score* wordt veroorzaakt doordat de luchtkwaliteit gemiddeld genomen slechter is (relatief hoge NO2 concentraties) en de geluidsbelasting relatief hoog is. De wijk ligt langs doorgaande wegen, waaronder de A16, A20 en Hoofdweg.

Op de thema's "openbare ruimte objectief" en "openbare ruimte" behaalt Het Lage Land voldoende. Uit onderliggende indicatoren van deze thema's komt echter naar voren, dat meer aandacht besteed moet worden aan bestrijding van *onkruid, graffiti, zwerfvuil* en aan verbetering van de kwaliteit van de *bestrating*, de kwaliteit en veiligheid van stoepen en van fietspaden. De voormalige deelgemeente heeft in 2013 en 2014 extra geld uitgetrokken voor verbetering de stoepen en fietspaden. Bij het opstellen van dit gebiedsplan waren nog niet alle verbeterprojecten uitgevoerd.

Uit de indicatoren die deel uitmaken van het thema "meedoen objectief" komt naar voren, dat bewoners van Het Lage Land iets minder sporten en iets minder meedoen aan culturele activiteiten dan in Rotterdam. Wij gaan ervan uit, dat het bij deze aspecten vooral de relatief grote groep oudere bewoners betreft. Het wijkprofiel maakt het niet mogelijk om op doelgroepen uitspraken te doen.

3.1.4 De ambitie

De ambitie voor deze wijken luidt als volgt: 'Ommoord en Het Lage Land zijn in 2030 rustige, groene wijken met een kwalitatief goede buitenruimte waar ouderen lang zelfstandig kunnen wonen en waar ruimte is voor bewoners met verschillende leefstijlen'.

3.2 Aanpak Ommoord en Lage Land

3.2.1 Doelen

Doel Van kwetsbaar naar weerbaar:

- Beter aanbod voorzieningen wonen, zorg en welzijn, waaronder het doel dat ouderen langer zelfstandig kunnen wonen.
- Meer jeugd (uit kwetsbare) gezinnen doet mee

Doel Beter wonen en leven in de wijken:

- Vitale winkelcentra
- Beter afstemmen wonen op vraag
- Tijdelijke oplossingen ruimtegebruik
- Inrichting en beheer buitenruimte zijn afgestemd op gebruik door doelgroep.

DOEL	EFFECT / RESULTAAT	SMART
Ouderen kunnen langer zelfstandig wonen.	Delen van deze wijken zijn zodanig ingericht dat bewoners langer thuis kunnen wonen. De woningvoorraad, de inrichting van het gebied en de voorzieningen zijn geschikt voor ouderen en mensen met een beperking.	Er zijn geen indicatoren beschikbaar op grond waarvan het bereiken van het doel kan worden gemeten. Cluster MO overweegt een instrument te ontwikkelen om "langer thuis wonen" (beter) in beeld te kunnen brengen. Dit is de opvolger van de monitor woonservicegebieden.
Subdoel: Meer jeugd (uit kwetsbare gezinnen) doet mee.	Uit signalen uit Ommoord en van netwerkers is bekend, dat in de wijk kwetsbare gezinnen met kinderen wonen. Maatregelen op wijkniveau zijn niet effectief. Acupunctuuraanpak is dat wel. Dit betekent gericht inzetten op meedoen en op individuele opvoedsituaties, teneinde de weerbaarheid van gezinnen te vergroten en kinderen een betere uitgangspositie te geven. De jeugdnetwerken, wijkteams en scholen spelen daarin een belangrijke rol.	Er zijn geen indicatoren beschikbaar op grond waarvan het bereiken van het doel kan worden gemeten.
Subdoel: Vitale winkelcentra. <u>Toelichting:</u> In Prins Alexander worden winkelcentra geëxploiteerd door vastgoedeigenaren. De rol van de gemeente is beperkt tot het faciliteren van de modernisering van winkelcentra (bijv. bestemmingsplanwijzigingen, omgevingsvergunningen) en zorgen voor een aantrekkelijke en veilige buitenruimte.	Een goed functionerend winkelcentrum, waar winkeliers een levensvatbare winkel kunnen exploiteren, dat goed bereikbaar is, waar de parkeergelegenheid (voor auto's en fietsen) voldoende is, waar de buitenruimte op orde is en dat aantrekkelijk is voor (wijk)bewoners om hun (dagelijkse) boodschappen te doen.	Het percentage bewoners dat tevreden is over het aanbod winkels voor dagelijkse boodschappen blijft in 2018 minimaal op het niveau 2014: in Het Lage Land 91%, in Ommoord 99% (Rotterdam 2014: 85%). Er zijn onvoldoende indicatoren beschikbaar op grond waarvan het bereiken van het doel kan worden gemeten.
Subdoel: Beter afstemmen wonen op vraag.	In 2018 wonen meer mensen dan in 2014 in een passende of aangepaste woning.	Het percentage woningen met onderbezetting in Het Lage Land (2014: 79%) en Ommoord (2014: 83%) is in 2018 teruggelopen tot het stedelijk gemiddelde van 70%. Er zijn onvoldoende indicatoren beschikbaar op grond waarvan het bereiken van het doel kan worden gemeten.
Subdoel: Tijdelijke oplossingen van het ruimtegebruik.	Gronden die nog niet zijn definitief zijn ingericht c.q. leegstaande gemeentelijke accommodaties benutten we door tijdelijk gebruik (toe te staan). We voorkomen dat deze objecten in verval raken en hinder voor de omgeving opleveren.	Er zijn geen indicatoren beschikbaar op grond waarvan het bereiken van het doel kan worden gemeten.

Subdoel: Inrichting en beheer buitenruimte zijn op gebruik van doelgroepen afgestemd	De buitenruimte van (delen van) Het Lage Land en Ommoord is goed toegankelijk voor ouderen en mensen met een beperking.	<p>De beschikbare indicatoren zijn niet naar doelgroepen uit te splitsen. Cluster MO overweegt een instrument te ontwikkelen om "langer thuis wonen" (beter) in beeld te kunnen brengen.</p> <p>Onderstaande (niet doelgroep gerichte) indicatoren uit het wijkprofiel geven indicaties inzake de buitenruimte.</p> <p>Percentage metingen onder de norm van 3,5 (op een schaal van 1 t/m 5) productnormering bestrating. 2014: Het Lage Land 16%, Ommoord 11%, Rotterdam 8%.</p> <p>Percentage huishoudens dat aangeeft dat gaten of verzakkingen in het wegdek vaak voorkomt. 2014: Het Lage Land 40%, Ommoord 33%, Rotterdam 23%.</p> <p>Percentage huishoudens dat aangeeft dat tevreden is over het onderhoud van de stoepen. 2014: Het Lage Land 43%, Ommoord 40%, Rotterdam 53%.</p>
--	---	---

3.2.2 Strategieën

Investeren in sociale netwerken en interactie.

Ouderen

Een aantal inspanningen is gericht op het *vergroten van kennis en informatievoorziening* over valpreventie, financiën, voeding, mantelzorg, 'lotgenoten', zingeving. Gelijktijdig moet de *samenwerking tussen partners*, op het gebied van zorg en welzijn, corporaties en gemeente, goed zijn georganiseerd. De vergrijzing doet de vraag naar combinaties van wonen, zorg en welzijn stijgen. Door meerdere functies in een gebouw te bundelen en door samenwerking kunnen gemeenschapshuizen en verenigingen meer voor elkaar krijgen. In Het Lage Land is eerder ingespeeld op de behoeften van ouderen en mensen met een beperking door de wijk als *woonservicegebied* in te richten. In deze wijk is gestreefd naar 'een optimaal niveau' van voorzieningen. In Ommoord is dit in ontwikkeling en dient te worden doorgepakt. Hierbij is het voortzetten van ontmoetingscentra, naar het voorbeeld van de ontmoetingscentra dementie een onderdeel.

Een doel is ook het *verbeteren van verbindingen tussen voorzieningen* op het gebied van wonen, zorg en welzijn. Alsmede het mogelijk maken voor ouderen om langer thuis te wonen en actief te blijven. Met te ontwikkelen slimme verbindingen tussen partijen moet het voorzieningenniveau op peil worden gehouden. De mensen die het betreft kunnen dikwijls een grotere rol spelen. De noodzaak van *slimme combinaties* is ook ingegeven door de kleinere budgetten.

Een van de inspanningen is het *(door)ontwikkelen* van een samenhangend aanbod van activiteiten gericht op *actief blijven en voorkomen en beperken van sociaal isolement*. Ook het inzetten van sport (senioren sportpunt Ommoord) als middel voor het verbeteren van gezondheid, activering, sociale binding en versterken van de netwerken in de wijk is een inspanning voor de periode 2014-2018.

Jeugd en gezin

'*Meedoen*' bevordert zelfvertrouwen en initiatief en is daarmee een goede stap naar meer zelfontplooiing. Dat kan op het gebied van sport, zoals Wion die inzet op meedoen bij kwetsbare jeugd, en door het uitbouwen van een duurzame kansenstructuur voor jongeren. Belangrijk is dat jeugd (vooral uit kwetsbare gezinnen) gericht kan werken aan het ontwikkelen van de eigen talenten en interesses, te beginnen met een vrijetijdsinvulling die hieraan bijdraagt. Ook stage- en werkervaringsplaatsen kunnen voor de jeugd een belangrijke opstap zijn. Uit de wijkmonitor blijkt dat in Ommoord en Het Lage Land het aantal *kansarme gezinnen* hoger is dan gemiddeld in Prins Alexander. Juist deze jeugd kan extra baat hebben bij ondersteuning door *samenwerkingsverbanden* tussen scholen, voorzieningen voor opvang en vrijetijdsbesteding in deze beide wijken.

Investeren in wonen en woonomgeving

Langer thuis wonen

In Ommoord wonen veel ouderen. Het overheidsbeleid is erop gericht dat mensen *langer thuis* kunnen blijven wonen. Door diverse ontwikkelingen in bijvoorbeeld de ICT is dit ook mogelijk. De opgaven op het punt van de vergrijzing betekenen ook een verandering van de vraag naar verschillende typen woningen. Om ouderen langer zelfstandig te kunnen laten wonen zijn soms aanpassingen aan de woningen, of tijdig verhuizen naar een geschikte woning noodzakelijk, om zo wonen en zorg te kunnen combineren. Ook aanpassingen van en extra aandacht voor een toegankelijke woonomgeving waaronder de *buitenruimte* zijn dan van belang. Aansluiting op het *coalitieakkoord* en in samenwerking met de Senioren Advies Raad zal in Ommoord een *pilot voor passende aanpak problematiek huisvesting van senioren* worden gestart.

Meer woningdifferentiatie

In de Ruit is sprake van hoogbouw die zowel door ouderen, als ook door starters wordt gewaardeerd. Buiten de Ruit bevinden zich vooral eengezinswoningen. Er zijn wel verbeteringen mogelijk bij de bestaande woningen. Met comfortabele en energiezuinige woningen kan de wijk weer lange tijd vooruit. Aandacht is nodig voor de relatief hoge huren. Het stimuleren van een goede doorstroming op de woningmarkt biedt voor iedereen meer kans op een passende woning in de wijk. Ook is *meer differentiatie van het woningaanbod* in Ommoord nodig. Dit kan in eerste instantie bereikt worden door afstemming met de corporaties.

Investeren in voorzieningen

Voor *vitale winkelcentra* is een goede mix van winkels belangrijk. Een winkelgebied moet een compleet en afgerond geheel zijn met goede parkeerfaciliteiten. Het Winkelconcentratiebeleid van Rotterdam gaat uit van niet ingrijpen bij natuurlijke leegloop, hetgeen kan resulteren in het opheffen van het winkelcentrum. Waar dynamiek is, wordt meegewerkt aan het vergroten van supermarkten (supermarkten zijn de motor van winkelcentra/wijkdynamiek). Voor het winkelcentrum aan het Jacob van Campenplein betekent dit dat het centrum op een natuurlijke manier zal worden afgebouwd. Ook de inrichting van de buitenruimte speelt een belangrijke rol in het functioneren van een winkelgebied.

Met het *tijdelijk gebruiken* van (gedeeltelijk) *leegstaande of onbenutte accommodaties en bouwgrond* kunnen de bestaande voorzieningen efficiënter gebruikt worden en is er ruimte voor nieuwe activiteiten zonder dat hiervoor veel geïnvesteerd hoeft te worden. Hier liggen voor allerlei partijen kansen om een initiatief handen en voeten te geven. Het voormalige tennispark aan de Lieven de Keystraat is hiervan een voorbeeld. De gemeente kan *burgerkracht ondersteunen*; met initiatief uit de maatschappij ontstaat dan een zinvolle invulling, die maximaal aan een vraag voldoet en hinder voor de omgeving en verpaupering voorkomt.

Investeren in buitenruimte

Beheer en onderhoud van de buitenruimte en het groen is een *belangrijk item* voor de bewoners van Ommoord en Het Lage Land. Bij de inrichting van de openbare ruimte moet er een goede balans zijn tussen functionaliteit en onderhoud (denk hierbij ook aan de gemeenschappelijke tuinen); altijd is de gebruiker het uitgangspunt. Dat Ommoord een wijk is met veel ouderen van Prins Alexander stelt ook eisen aan de inrichting van de openbare ruimte. Dat geldt voor het gehele gebied, maar vooral voor de woonservicegebieden. Andere prioriteiten zijn het onderhoud van stoepen en fietspaden, die als gevolg van de zettingen van de ondergrond regelmatig onderhoud behoeven, en de noodzakelijke maatregelen ter bestrijding van wateroverlast. Behalve dat de buitenruimte *schoon en heel* moet zijn, is de *veiligheid* ervan een belangrijk onderdeel.

3.2.3 Prioriteiten

- Huisvesting en voorzieningen ouderen (zelfstandig wonen) (pilot SAR en gemeente Rotterdam);
- Jeugd en kwetsbare gezinnen;
- Winkelcentra (veiligheid en behoud vitaliteit)

4 '80er-jarenwijken: Oosterflank en Zevenkamp

4.1 Ambities

4.1.1 Typering van het gebied

De wijken Oosterflank en Zevenkamp zijn in de jaren '80 gebouwd. De *woontevredenheid* is hier *lager* dan in de andere wijken van Prins Alexander. Er is (nog) geen sprake van een probleemgebied, maar toch zijn er op bepaalde locaties *zwakke plekken* aan te wijzen. Op sommige fysieke punten scoren de wijken Zevenkamp en Oosterflank lager dan het Rotterdamse gemiddelde. Dit heeft mogelijk deels met de stedenbouwkundige opzet van de wijk te maken. De problemen zitten met name in de kleine complexen/locaties, specifiek: op hoeken in de wijk. Hier staan bouwblokken met zogenoemde HAT-eenheden of andere gestapelde bebouwing met een bijzondere woonfunctie. Er treedt soms een *combinatie van ruimtelijke* – woningen en buitenruimte – *en sociale problemen* op. (Beperkte) ingrepen in de structuur van de wijk kunnen eraan bijdragen dat het functioneren van de hele wijk positief wordt beïnvloed. Daarnaast zijn er ook investeringen in de inwoners noodzakelijk, bijvoorbeeld via talentontwikkeling. Het motto luidt als volgt: *'Kwaliteit door acupuncturaanpak'*.

Winkelcentrum Zevenkamp, voorzieningen voor jongeren en ouderen en het onderhoud van de openbare ruimte zijn aandachtspunten die door inwoners naar voren zijn gebracht. De partners hebben aandacht gevraagd voor met name *sociale en veiligheidspunten*. De resultaten op de wijkprofielen ondersteunen dit. Wat veiligheid betreft gaat het specifiek om diefstal, vandalisme en overlast in Oosterflank en de subjectieve waardering van inbraak in Zevenkamp.

Bij de hoofddoelen *'van kwetsbaar naar weerbaar'* en *'beter wonen en leven'* bestaan subdoelen, die in onderstaande paragrafen nader zijn uitgewerkt.

4.1.2 Aandachtspunten uit participatie

Aandachtspunten van bewoners Oosterflank en Zevenkamp

Oosterflank	Zevenkamp
<ul style="list-style-type: none">Algehele sleetse buitenruimte: Onderhoud van de openbare ruimte (groen, stoepen, onkruid, zwerfvuil, hondenpoep)Schoon en veilig houden SemiramisparkVoorzieningen, mogelijkheden voor jongeren, meer verenigingsleven OosterflankBomenstructuurVerloedering tuinen huurwoningenVeiligheid en buitenruimte Alexandrium	<ul style="list-style-type: none">Verbeteren winkelcentrum Zevenkamp (onveilig, rommel, overlast)Waterbedeffect drugsoverlastOuderenbeleid ZevenkampVoorzieningen voor ouderen met name multifunctioneel wijkcentrum Zevenkamp (Ambachtsplein), cultureel centrum, gevarieerd aanbodSchoon: vooral hondenpoepMarkt op Ambachtsplein

Prioriteiten partners Oosterflank en Zevenkamp

Oosterflank	Zevenkamp
<ul style="list-style-type: none">Onduidelijke infrastructuurVeiligheidTalentontwikkelingArmoedeTaalHuiselijk geweld/kwetsbare personenOverlast/vandalisme jeugd	<ul style="list-style-type: none">Imago verbeterenAchter-, voortuinen en binnenterreinenWinkelcentrum Zevenkamp (Ambachtsplein)Onderhoud fiets- en voetpadenArmoede en gevolgen daarvanMultiprobleem gezinnenZelfredzaamheid bewonersVeiligheidsbelevingWoninginbrakenBewonersgedrag (normen & waarden)

4.1.3 Scores wijkprofiel

Zevenkamp

Zevenkamp scoort op alle indexen op het *Rotterdams gemiddelde*. Op het thema “openbare ruimte objectief” scoort Zevenkamp met een indexscore 92 net onder het Rotterdams gemiddelde. Uit onderliggende indicatoren komt naar voren, dat *meer aandacht* besteed moet worden aan *schoon*: bestrijding van onkruid, graffiti, zwerfvuil, rommel, vuil naast de container en hondenpoep. De kwaliteit van de bestrating en de kwaliteit en veiligheid van stoepen moet beter. Bewoners *parkeren* (te) vaak op de stoep, de parkeermogelijkheden moeten beter.

Bij de *veiligheidsindex* geven bewoners aan dat diefstal uit en diefstal van de auto, bedreiging, inbraak, bekladding en pestende en intimiderende jongeren meer dan gemiddeld in Rotterdam als een buurtprobleem wordt ervaren. De thema’s “*veiligheidsbeleving*” (indexscore 92) en “inbraak subjectief” (indexscore 83) komen op een lagere indexscore uit dan gemiddeld Rotterdams niveau (100).

Uit de sociale index komt naar voren, dat er meer bewoners te maken hebben met *schulddienstverlening* en met een *arbeidsongeschiktheidsuitkering* en er iets meer *voortijdig schoolverlaters* in Zevenkamp zijn ten opzichte van het Rotterdams gemiddelde. Het aandeel *kansarme gezinnen en kinderen* die opgroeien in een huishouden met een inkomen lager dan 110% van het minimum ligt in Zevenkamp *ruim boven het gemiddelde* in Prins Alexander: in Zevenkamp woont een kwart van alle kansarme gezinnen in Prins Alexander,

Bewoners van Zevenkamp doen iets minder mee aan culturele activiteiten en uitgaansactiviteiten, maar doen meer mee aan festivals en evenementen dan in Rotterdam. Al met al zijn minder bewoners (57%) tevreden over het (kunnen) meedoen dan in Rotterdam (62%). De binding met de buurt, de stad en het bestuur ligt gemiddeld genomen lager dan het Rotterdamse niveau. De verhuigeneigdheid uit de buurt ligt met 24% boven gemiddeld Rotterdams niveau (22%). De thema’s “meedoen subjectief” (indexscore 92) en “binding subjectief” (indexscore 85) komen op een lagere indexscore uit dan gemiddeld Rotterdams niveau (100).

Oosterflank

Oosterflank scoort op alle indexen rond het Rotterdams gemiddelde.

Op de thema’s “openbare ruimte objectief” en “openbare ruimte subjectief” scoort Oosterflank rond het Rotterdams gemiddelde, maar uit onderliggende indicatoren komt naar voren, dat *meer aandacht* besteed moet worden aan *schoon*: bestrijding van onkruid, zwerfvuil, graffiti en hondenpoep. De kwaliteit van de bestrating en de kwaliteit en veiligheid van stoepen moet beter.

Het thema “milieu objectief” behaalt een indexscore van 90. Deze lagere score wordt veroorzaakt doordat de *geluidsbelasting relatief hoog* is. De wijk ligt langs doorgaande wegen, waaronder de A20 en Hoofdweg, Prins Alexanderlaan en Capelseweg en ervaart overlast van het verkeer, dat winkelcentrum Alexandrium als bestemming heeft.

Op veiligheidsthema’s constateert het wijkprofiel een meer dan gemiddeld aantal *diefstallen* van en uit auto’s en van (brom-, snor-) fietsen, zakkenrollerij, *vermogensdelicten en conflicten tussen bewoners*. Bewoners zeggen vaker slachtoffer te zijn van tasjesroof en bedreiging met geweld, mishandeling, vernieling en, bekladding en bewoners zeggen vaker overlast van elkaar te hebben. De lezer moet beseffen, dat incidenten die zich in/rond Alexandrium en NS-/metrostation voordoen geregistreerd worden onder Oosterflank.

Uit de sociale index komt naar voren, dat er meer bewoners te maken hebben met schulddienstverlening en met een arbeidsongeschiktheidsuitkering en er meer voortijdig schoolverlaters in Oosterflank zijn ten opzichte van het Rotterdams gemiddelde.

Relatief veel bewoners zeggen *gezondheidsbelemmeringen* te ervaren, problemen met Nederlands te hebben en *behoefte aan taalhulp* te hebben en de toekomst niet in de hand te hebben. Ook in Oosterflank ligt het aandeel *kansarme/multiprobleemgezinnen* en kinderen die opgroeien in een huishouden met een inkomen lager dan 110% van het minimum ruim boven het gemiddelde in Prins Alexander. Er is sprake van *armoede* en *eenzaamheid*.

In Oosterflank zijn er minder bewoners die elkaar kennen en met elkaar contact hebben en elkaar hebben ten opzichte van Rotterdam. Op het thema “*leefomgeving subjectief*” behaalt Oosterflank dan ook de *laagste indexscore* van het gebied Prins Alexander: 79.

Op het thema “*meedoen*” scoort Oosterflank net iets onder het Rotterdams gemiddelde. In de leeftijdscategorie 18 t/m 22 jarigen zijn er minder schoolgaanden / studerenden en meer werkzoekende jongvolwassenen zonder baan. De verbondenheid met de buurt, de stad en het bestuur ligt gemiddeld genomen lager dan het Rotterdamse niveau. Het thema “*binding subjectief*” komt uit op een indexscore 77.

4.1.4 De ambitie

Investerings in de fysieke ruimte én de sociale ontwikkeling versterken elkaar. Door hierop in te zetten worden niet alleen de specifieke zwakke plekken aangepakt, maar is er een waardevermeerdering mogelijk voor heel de wijk. De ambitie voor deze wijken luidt als volgt: ‘*Oosterflank en Zevenkamp zijn in 2030 aantrekkelijke, groene woonwijken waar de basisvoorzieningen op orde zijn*’.

4.2 Aanpak

4.2.1 Doelen

Doel Van kwetsbaar naar weerbaar:

- Meer huishoudens kunnen beter rondkomen en vooruitkomen
- Meer jeugd (uit kwetsbare gezinnen) doet mee

Doel Beter wonen en leven:

- Verbeteren kwaliteit buitenruimte
- Verminderen overlast
- Vitale winkelcentra

DOEL	EFFECT / RESULTAAT	SMART
Subdoel: Meer kunnen beter rondkomen en vooruitkomen	Uit Buurten in Balans, een analyse die in opdracht is gemaakt voor de deelraad van Prins Alexander en uit signalen van netwerkers is bekend, dat in Oosterflank en Zevenkamp kwetsbare (multiprobleem) gezinnen wonen, die moeilijk rond kunnen komen. Maatregelen op wijkniveau zijn niet effectief. Acupunctuuraanpak (maatwerk) is dat wel: gericht inzetten op individuele situaties, teneinde de kwetsbaarheid van gezinnen te verminderen, hun weerbaarheid te vergroten en kinderen een betere uitgangspositie te geven. De jeugdnetwerken, het outreachend maatschappelijk werk, wijkteams en scholen spelen daarin een belangrijke rol.	Er zijn geen indicatoren beschikbaar op grond waarvan het bereiken van het doel kan worden gemeten. Onderstaande (niet doelgroep gerichte) indicatoren uit het wijkprofiel geven indicaties: Percentage bewoners dat zegt moeilijk rond te kunnen komen. 2014: Oosterflank 21%, Zevenkamp 19%, Rotterdam 22%. Percentage bewoners met een laag huishoudinkomen. 2014: Oosterflank 15%, Zevenkamp 20%, Rotterdam 21%.
Subdoel: Meer jeugd doet mee	Uit signalen uit Oosterflank en Zevenkamp en van netwerkers is bekend, dat in de wijk kwetsbare gezinnen met kinderen wonen. Maatregelen op wijkniveau zijn niet effectief. Acupunctuuraanpak is dat wel. Dit betekent gericht inzetten op meedoen en op individuele opvoedsituaties, teneinde de weerbaarheid van gezinnen te vergroten en kinderen een betere uitgangspositie te geven. De jeugdnetwerken, wijkteams en scholen spelen daarin een belangrijke rol.	Er zijn geen indicatoren beschikbaar op grond waarvan het bereiken van het doel kan worden gemeten.
Subdoel: Verbeteren kwaliteit buitenruimte	De kwaliteit van het onderhoud en de veiligheid van stoepen ligt in 2018 op gemiddeld Rotterdams niveau.	In 2018 geven 53% van de huishoudens aan tevreden te zijn over het onderhoud van de stoepen. 2014: Oosterflank 46%. Zevenkamp 47%, Rotterdam 53%. In 2018 geven 61% van de huishoudens aan tevreden te zijn over de veiligheid van de stoepen. 2014: Oosterflank 57%. Zevenkamp 57%, Rotterdam 61%.

Subdoel: Verminderen ervaren overlast.	Bewoners van Oosterflank en Zevenkamp zeggen met name jongeren- en drugsoverlast en overlast van omwonenden te ervaren. Dit hangt samen met de aanwezigheid in deze wijken van voorzieningen (Bavo, Alexandrium). Het betreft de door bewoners ervaren overlast; het aantal daadwerkelijk geregistreerde overlastmeldingen ligt onder Rotterdams niveau. We streven in 2018 de door bewoners ervaren overlast terug te brengen tot gemiddeld Rotterdams niveau.	In 2018 geven maximaal 8% van de bewoners van Oosterflank aan drugsoverlast te ervaren. 2014: Oosterflank 10%, Rotterdam 8%. In 2018 geven maximaal 10% van de bewoners van Oosterflank aan overlast van omwonenden te ervaren. 2014: Oosterflank 13%, Rotterdam 10%. In 2018 geven maximaal 4,7% van de bewoners van Zevenkamp aan veel overlast te hebben van jongeren die pesten/intimideren 2014: Zevenkamp 5,3%, Rotterdam 4,7%.
Subdoel: Vitale winkelcentra. Toelichting: In Prins Alexander worden winkelcentra geëxploiteerd door vastgoedeigenaren. De rol van de gemeente is beperkt tot het faciliteren van de modernisering van winkelcentra (bijv. bestemmingsplanwijzigingen, omgevingsvergunningen) en zorgen voor een aantrekkelijke buitenruimte.	Een goed functionerend winkelcentrum, waar winkeliers een levensvatbare winkel kunnen exploiteren, dat goed bereikbaar is, waar de parkeergelegenheid (voor auto's en fietsen) voldoende is, waar de buitenruimte op orde is en dat aantrekkelijk is voor (wijk)bewoners om hun (dagelijkse) boodschappen te doen.	Het percentage bewoners dat tevreden is over het aanbod winkels voor dagelijkse boodschappen blijft in 2018 minimaal op het niveau 2014: in Oosterflank 88%, in Zevenkamp 90% (Rotterdam 2014: 85%). Er zijn onvoldoende indicatoren beschikbaar op grond waarvan het bereiken van het doel kan worden gemeten.

4.2.2 Strategieën

Investeren in sociale netwerken en interactie

In de wijken Zevenkamp en Oosterflank ervaren de inwoners meer dan gemiddeld belemmeringen om mee te komen in de maatschappij. Het gaat dan bijvoorbeeld om een verminderde gezondheid, maar ook om een lagere sociaaleconomische positie met een lager (verwacht) inkomen. Om hierin een kentering teweeg te kunnen brengen is een benadering van twee kanten nodig. Oosterflankers noemen aandachtspunten zoals ontbreken van sociale cohesie en weinig contacten tussen mensen in de wijk. Zij noemen als oplossing meer *voorzieningen voor jongeren* en *meer of betere dienstverlening en informatie voor ouderen*.

Er zijn verschillende maatregelen en netwerken die gericht zijn op het *tegengaan* van de *negatieve effecten van armoede*.

Een samenhangende inzet op de kwetsbare multiprobleemgezinnen in de wijk is nodig, om te zorgen dat ondersteuning terecht komt bij die bewoners van Zevenkamp en Oosterflank die het echt nodig hebben. Onder deze samenhangende inzet vallen onder andere het toeleiden van mensen met een bijstandsuitkering naar een baan, voor wie dat niet mogelijk is het leveren van een tegenprestatie, maatwerk voor met name gezinnen en ouderen en die het echt nodig hebben en aandacht voor preventie van schulden en armoede. Verder zijn inspanningen gericht op borgen en versterken van het armoedeplatform, gerichte inzet van het talentenprogramma 'Iedereen is een ster' ten behoeve van kwetsbare gezinnen, in stand houden van het jeugdnetwerk en het inrichten van het wijkteam (jeugd), passend bij de opgave in het gebied.

Een samenhangende inzet op de kwetsbare gezinnen in de wijk is nodig. Inspanningen zijn gericht op borgen en versterken van het armoedeplatform, inzet vanuit stedelijk armoedebeleid, gerichte inzet van 'Iedereen is een ster' ten behoeve van kwetsbare gezinnen, in stand houden van het jeugdnetwerk en het inrichten van het wijkteam (jeugd), passend bij de opgave in het gebied.

Een nieuw 'maatwerkinitiatief' is op 1 januari 2014 gestart. Dit is een initiatief waarbij de bewonersorganisatie als vrijwilligersbewoners- bedrijf een gemeenschappelijke ruimte

exploiteert als ontmoetings- en samenwerkingsvoorziening voor bewoners. *De eigen kracht van de mensen moet versterkt worden.* Soms kan een sollicitatietraining daarbij van grote betekenis zijn. In andere gevallen maakt het leveren van een tegenprestatie in de vorm van (het stimuleren van) vrijwilligerswerk dat iemand weer midden in de maatschappij komt te staan.

Investeren in talent

'Meedoen' bevordert zelfvertrouwen en initiatief en is daarmee een goede opstap naar meer zelfontplooiing. Een actieve jeugd begint bij *goede scholing*. Ongeacht of een kind wel of niet uit een kwetsbaar gezin komt kan een school veel van de noodzakelijke basisvoorzieningen aanbieden. Alle scholen in de wijk moeten erop gericht zijn het maximale uit de jeugd te halen en waar nodig extra aandacht besteden aan kinderen en jongeren die een steuntje in de rug nodig hebben. Inspanningen zijn gericht op het volgende:

- Alle scholen voor primair onderwijs zetten in op o.a. uitbreiding van de leertijd, zomerschool, invoering van groepen nul.
- In stand houden van Lekker Fit-scholen.
- Gerichte inzet van activiteiten van Sportregie voor kinderen uit kwetsbare gezinnen.
- Programma talentontwikkeling: deelname stimuleren en uitbouwen duurzame kansenstructuur.

Diverse activiteiten met en door *sport(plus)verenigingen*. De inspanningen met Excelsior hebben betrekking op Excelsior Schools, wat samenwerking met een aantal basis- en middelbare scholen inhoudt, voetbalclinics, scoren voor gezondheid over voeding, beweging en gezondheid op scholen, sportieve activiteiten, het verder uitrollen van het project 'Playing For Success' en het organiseren van minimaal één open toernooi in een basisschoolvakantie in overleg met de partners Sport en Cultuur, Sportsupport, Stichting Buurtwerk en gebied in het kader van sportstimulering. Xerxes/DZB (voetbalclub in Zevenkamp) en Alexandria66 (voetbalclub in Oosterflank) betekenen veel voor de wijken.

De volgende stap is om de jeugd direct kans te geven op de arbeidsmarkt door *stage- en werkervaringsplaatsen*. Daarbij horen ook inspanningen gericht op het versterken van de (pedagogische) civil society, via jeugdnetwerken, wijkteams jeugd en vrijwilligersnetwerken gericht op participatie. Kookgroep, muziek en uitwisseling van (belevings)wereld (integratie jong en oud) zijn voorbeelden van inspanningen die kunnen bijdragen aan het behalen van de doelen voor Oosterflank en Zevenkamp. Het Jongerenpanel Prins Alexander speelt een rol in het bevorderen van de deelname van jongeren.

Investeren in woonomgeving

Het onderhoud van de *openbare ruimte* is ook in Zevenkamp en Oosterflank een belangrijk onderwerp. Beheer van de openbare ruimte (stoepen) is door inwoners in de enquête naar voren gebracht. Dit wordt ook geduid in relatie tot de zettingsproblematiek en wateroverlast. Het hoofddoel van beter wonen en leven is hier uitgewerkt in het verbeteren van de kwaliteit van de buitenruimte, want ook hier speelt de problematiek van zettingen van het maaiveld. Daarnaast zijn de stedenbouwkundige opzet van deze wijken (binnenterreinen, onderdoorgangen) en de bomenstructuur (veel klachten/overlast) aandachtspunten.

De uitvoering van het doel 'Verder ontwikkelen Alexanderknoop' zal ook positieve gevolgen hebben voor Oosterflank. De ontsluiting van de entree van Alexandrium moet worden verbeterd en er is een vermindering nodig van de parkeerdruk die het winkelgebied oplevert voor delen van de wijk. Inspanningen zijn erop gericht om in overleg met de eigenaar van Alexandrium de entree aan het Poolsterplein te privatiseren en op te knappen.

Investeren in veiligheid

De eerste oplossing in het kader van *voorkomen van overlast* is het bieden van voldoende kansen en uitdagingen. De inspanningen om overlast te verminderen zijn gericht op:

- betere samenwerking met politie, justitie, jeugdwerk en jeugdnetwerk;
- (probleem)jongeren betrekken bij nieuwe plannen;
- betrekken bewoners bij (oplossingen) jeugdoverlast;
- aanpak 'Portieken in de Picture' voortzetten.

Investeren in voorzieningen

Een belangrijke voorwaarde voor een goede leefomgeving is de aanwezigheid van voldoende voorzieningen voor de dagelijkse boodschappen. Dit geldt voor ieder huishouden en het geldt voor jong en oud. In Zevenkamp is het *opknappen van winkelcentrum Zevenkamp* een topprioriteit.

Voor een vitaal winkelcentrum is een goede mix van winkels belangrijk en het winkelgebied moet een compleet en afgerond geheel zijn. Voor het winkelcentrum Zevenkamp zijn dit soort maatregelen beschreven in de Integrale aanpak Winkelcentrum Zevenkamp (2013). Daarnaast is de openbare ruimte rondom het winkelcentrum belangrijk; deze moet het complex beter bereikbaar maken.

Voor het winkelcentrum nabij het Poolsterplein is een *betere verbinding* met de woonwijk *Oosterflank* nodig.

4.2.3 Prioriteiten

- Beter rondkomen en vooruitkomen van gezinnen met specifieke aandacht voor de jeugd en gezinnen met multiproblematiek.
- Sleetsheid van de wijken aanpakken (aanpak bomen in relatie tot parkeren), schoonniveau verbeteren, grenzen openbaar en privaat aanpakken
- Veiligheid in de wijken m.b.t. jeugdoverlast, drugsproblematiek en veiligheid met specifieke aandacht in en rond winkelcentra.

5 Krachtige wijken Nesselande, 's Gravenland, Prinsenland en Kralingseveer

5.1 Ambities

5.1.1 Typering van het gebied

In deze wijken is de *woontevredenheid groot*. Negen van de tien inwoners zijn (zeer) tevreden in Nesselande en 's Gravenland. In Prinsenland en Kralingseveer geldt dit voor acht van de tien. In dit gebiedsplan is het volgende motto voor deze wijken geformuleerd: *'Krachtige wijken waar overheidsinterventie minder nodig is'*. De inwoners en partners zien verbeterpunten. Bewoners vragen aandacht voor de openbare ruimte, zetting en verzakkingsproblematiek, overlast als gevolg van parkeren en hard rijden en veiligheid op het strand. De partners benadrukken onder meer de *aandacht voor jeugd, armoede en een sociaal netwerk*. Hieronder zijn de aandachtspunten van bewoners en partners vermeld.

5.1.2 Aandachtspunten uit de participatie

Aandachtspunten van bewoners Kralingseveer, Prinsenland, 's Gravenland en Nesselande

<p>Kralingseveer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kwaliteit van de buitenruimte in verband met zetting (ook fiets- en wandelpaden) • Verzakkingsproblematiek woningen en wateroverlast (visie op aanpak) • Weinig groen • Bezuinigingen op buurtwerk • Te hard rijden en verkeersregels negerende automobilisten • Parkeren en aanhangwagens • Vandalisme in de volkstuinten • Oversteekbaarheid Abram van Rijckevorselweg voor voetgangers en fietsers. • Trapveldje Damhertstraat 	<p>Prinsenland</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beheer van de openbare ruimte (vooral onderhoud van stoepen) • Recreatieplein/terrassen/ontspanningsplaats • Woonservicegebied • Parkeeroverlast • Veiligheid voetgangers en fietsers Nancy Zeelenbergsingel en Jacques Dutilhweg • Alternatief voor gesloten wijkcentrum Zjaak • Voorzieningen voor jongeren • Bereikbaarheid IJssellandziekenhuis • Betaalbaar sporten
<p>'s Gravenland</p> <ul style="list-style-type: none"> • Snelheid 's-Gravenweg 	<p>Nesselande</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het 'afmaken' van de wijk • Komst jachthaven; geen waterski; windsurfplek; afmaken skatepark; ontsluiting van de wijk • Ruimtes voor feesten en dergelijke vooral in het weekend • Beheer van het strand: veiligheid op het strand en jongerenoverlast • Beheer van het 'oude deel' van de wijk • Inrichten evenemententerrein • Voorzieningen voor jongeren (12-18 jaar)

Prioriteiten partners Kralingseveer, Prinsenland, 's Gravenland en Nesselande

Kralingseveer <ul style="list-style-type: none"> • Verzakkingsproblematiek • Voorzieningen verdwijnen • Sociale Samenhang • Gesloten gemeenschap 	Prinsenland <ul style="list-style-type: none"> • Verkeersveiligheid Nancy Zeelenbergsingel • Verkeersveiligheid Jacques Dutilhweg • Doorstart woonservicegebied • Meedoen • Jeugd/opvoedingsondersteuning • Sociaal netwerk • Vandalisme (metro) • Overlast (fietsen) • De realisatie van een nieuw zwembad met functionele ruimtes (ook relatie met WSG) en woontorens (Bramante en omgeving)
's Gravenland <ul style="list-style-type: none"> • Zettingsproblematiek • Meedoen • Jeugd/opvoedondersteuning • Sociaal netwerk • Aanpak drugs-/alcohol- en metro-overlast • Jongerenoverlast 	Nesselande <ul style="list-style-type: none"> • Afbouwen (woningen, recreatie, bedrijven- terrein) • Oude deel van de wijk niet vergeten • Bruikbaarheid strand, afronden boulevard • Armoede en gevolgen daarvan • Pesten tussen jongeren/omgangsvormen • Veiligheid (strand)

5.1.3 Scores wijkprofiel

Prinsenland /'s Gravenland

Prinsenland /'s Gravenland scoort op alle indexen ruim boven het Rotterdams gemiddelde en behoort in de veiligheidsindex én de sociale index tot de "top 10" van hoogst scorende wijken. Prinsenland behaalt op het thema "milieu objectief" een indexscore van 89 en 's Gravenland 97. Deze lagere scores worden veroorzaakt doordat de *geluidsbelasting* relatief hoog is. Deze wijken ligt langs de A16.

's Gravenland behaalt op het thema "leefomgeving objectief" een relatief lage score van 87; Prinsenland behaalt op "meedoen objectief" een relatief lage indexscore van 88. Uit onderliggende gegevens komt naar voren, dat bewoners in deze "tweeverdienerswijken" vooral *minder buurtcontacten* hebben en minder actief zijn als vrijwilliger.

Nesselande

Nesselande behoort in de fysieke en sociale index tot de "top 10" van hoogst scorende wijken en staat in de veiligheidsindex op een hoge 14^e plaats. Nesselande scoort op het thema "voorzieningen objectief" slechts een "59". Naast afstand tussen woning en winkel speelt dat voor een aantal voorzieningen peiljaar 2011 is gehanteerd en de wijk nog in ontwikkeling / aanbouw is.

Op het thema "binding objectief" behaalt Nesselande een indexscore van 83. Van belang is te weten, dat voor de berekening van deze score met name is gebaseerd op lange woonduur in de buurt en lange woonduur in Rotterdam. In een nieuwbouwwijk als Nesselande is het dan ook verklaarbaar, dat op dit punt een lagere indexscore wordt behaald.

Kralingseveer

Kralingseveer scoort op de fysieke index iets boven het Rotterdams gemiddelde, is in de veiligheidsindex de hoogst scorende wijk binnen Rotterdam en behoort in de sociale index tot de "top 10" van hoogst scorende wijken.

Binnen de fysieke index op de thema's "voorzieningen objectief" en "voorzieningen subjectief" en behaalt de wijk indexscores van 62 respectievelijk 63. In deze kleine wijk zijn *geen winkels*, een bank of postkantoor, een school of medische hulpverleners. Dergelijke voorzieningen zijn economisch gezien niet haalbaar. Bewoners zijn voor dergelijke voorzieningen aangewezen op andere wijken, bij voorbeeld de naastgelegen wijk Capelle-West. Uit de fysieke index blijkt verder *de funderingsproblematiek, de wateroverlast en het parkeervraagstuk*.

5.1.4 De ambitie

De ambitie voor 2030 : *‘Nesselande, ’s Gravenland, Prinsenland en Kralingseveer zijn ook in 2030 aantrekkelijke woonwijken met een sterke burgerkracht (individueel en/of collectief).*

5.2 Aanpak

5.2.1 Doelen

Doel Beter benutten capaciteiten bewoners:

- Faciliteren van kennis funderingsproblematiek in buurt, collectief met andere wijken en opschalen naar andere overheidsniveaus in Kralingseveer.
- Sterkere sociaaleconomische situatie in Oud-Prinsenland

Doel Beter wonen en leven:

- Afbouwen en beheer Nesselande
- Afronden stedelijke vernieuwing Oud-Prinsenland
- Veilige woonomgeving

DOEL	EFFECT / RESULTAAT	SMART
Subdoel: Faciliteren van kennis bij bewoners funderingsproblematiek in Kralingseveer.	Netwerk van bewoners van Kralingseveer die kennis met elkaar delen inzake de funderingsproblematiek, op basis daarvan gezamenlijk actie kunnen ondernemen.	Een netwerk.
Subdoel: Sterkere sociaal economische situatie Oud-Prinsenland	Uit Buurten in Balans, een analyse die in opdracht is gemaakt voor de deelraad van Prins Alexander en uit signalen van netwerkers is bekend, dat in de subbuurt Oud-Prinsenland kwetsbare (multiprobleem) gezinnen wonen, die moeilijk rond kunnen komen. Maatregelen op wijkniveau zijn niet effectief. Acupunctuuraanpak (maatwerk) is dat wel: gericht inzetten op individuele situaties, teneinde de kwetsbaarheid van gezinnen te verminderen, hun weerbaarheid te vergroten en kinderen een betere uitgangspositie te geven. De jeugdnetwerken, het outreachend maatschappelijk werk, wijkteams en scholen spelen daarin een belangrijke rol.	Er zijn geen indicatoren op subbuurtniveau beschikbaar op grond waarvan het bereiken van het doel kan worden gemeten.
Subdoel: Afbouwen Nesselande	Op de daarvoor bestemde gronden zijn woningen en voorzieningen gerealiseerd.	Er zijn geen indicatoren beschikbaar op grond waarvan het bereiken van het doel kan worden gemeten.
Subdoel: Afronden stedelijke vernieuwing Oud-Prinsenland.	In 2015 is het project “Bramante” volledig gerealiseerd en is het multifunctioneel centrum volledig operationeel.	Een afgerond en functionerend multifunctioneel centrum.

5.2.2 Strategieën

Investeren in collectieve burgerkracht

Een bruikbare oplossing voor de zakkingsproblemen in Kralingseveer is er (nog) niet. De problematiek betreft het oudere gedeelte van de wijk met niet met palen onderheide woningen. Het probleem is onomkeerbaar en wordt in de toekomst groter. De kwaliteit van de buitenruimte is ook door inwoners in de enquête naar voren gebracht. Er zal er ook door de bewoners zelf in gezamenlijkheid naar een *realistisch toekomstscenario* moeten worden gezocht. Er zijn wel technische mogelijkheden om de problemen op te lossen, maar die zijn (nog) zo duur dat het economisch niet verantwoord is om ze uit te voeren. Het zoeken is naar nieuwe technieken en ideeën om deze impasse te doorbreken, maar eerlijk gezegd biedt deze zoektocht weinig perspectief en moet deze als weinig tot niet-realistisch worden gekwalificeerd.

Investeren in sociale netwerken en interactie

De wijken scoren over het algemeen hoog op de aanwezige capaciteiten. Echter, enkele plekken in Oud-Prinsenland hebben blijvende aandacht nodig. Ook hier is het uitgangspunt: eerst de *eigen capaciteiten* te benutten. Inspanningen zijn bijvoorbeeld:

- inzetten van sport als middel voor verbeteren gezondheid, activering, sociale binding, versterken netwerken in de wijk/inzet sportstimulering;
- versterken van informele netwerken, bijvoorbeeld met behulp van de methodiek 'Even Buurten';
- Concretiseren en uitvoeren plan van Kwetsbaar naar Weerbaar voor het meest kwetsbare deel van Oud-Prinsenland

Investeren in voorzieningen

Als logisch vervolg op de aanpak van de woonservicegebieden zal vooral worden ingezet op een toegankelijke woningvoorraad en toegankelijke woonomgeving zodat ouderen *langer zelfstandig thuis kunnen wonen* (dit is ook een wens uit de inwonersenquête). Een inspanning is gericht op het continueren van ontmoetingscentrum Prinsenhof in Het Alexanderhof, het nieuwe multifunctionele gebouw Prinsenland en het doorontwikkelen van het woonservicegebied.

Investeren in woningvoorraad en buitenruimte

Nesselande is letterlijk en figuurlijk de top van Prins Alexander, maar de wijk is nog in aanbouw. Dat geldt voor een deel van de woningen en ook voor geplande voorzieningen. De crisis op de vastgoedmarkt is van invloed geweest op de uitvoering van de plannen. Om de kwaliteit van de wijk vast te houden en te verhogen is het *verder afbouwen van de wijk* belangrijk.

Inspanningen gericht op het afbouwen en beheer van Nesselande zijn gericht op:

- aanleg Oeverpark, inclusief evenemententerrein, hotel, jachthaven, teleskibaan, beachvolleybal;
- stimuleren woningproductie aansluitend bij ontwikkeling woningmarkt Nesselande;
- verder realiseren buitenruimte (ook aanpak lintbebouwing oostzijde);
- verbetering kwaliteit oude linten en boezemkades;
- inspanningen uitvoeren vanuit het gebiedsbrede evenementenplan.

Faciliteren herstructureringsopgaven

Dit betreft het bevorderen van samenhangend aanbod wonen, zorg, service en welzijn. Een van de grootste gebiedsontwikkelingen in Oud-Prinsenland betreft de gebiedsontwikkeling Bramante in samenwerking met Woonstad Rotterdam. Prins Alexander en Woonstad Rotterdam voegen de komende jaren extra kwaliteit toe aan het Bramanteplein en omgeving. Voor jong en oud komt er een levendig centrum met een nieuw modern zwembad en een fitnessvoorziening, samen met ontmoetingsfuncties. Ontmoetingscentrum Prinsenhof krijgt er onderdak, terwijl aan de bestaande Prinsenhof een andere invulling wordt gegeven, die ook een bijdrage levert aan de wijk. Daarnaast worden de keuzemogelijkheden in het woningaanbod sterk vergroot. Speciaal voor senioren worden de appartementen van de Prinses Margrietflat verbouwd tot grotere woningen. Met de nieuwe Berninitoren en Bramantetoren krijgt het gebied meer middeldure tot dure woningen. Ook moeten er mogelijk verbeteringen (comfort en energie) plaatsvinden bij flats van Woonstad. Dit zal worden geïventariseerd. Er moet ook naar *differentiatie van het woningaanbod* worden gestreefd, zodat Oud-Prinsenland ook in de toekomst aantrekkelijk blijft voor een gemêleerde bevolking.

Kralingseveer

De aanwezige verzakkingsproblematiek in het oude deel van Kralingseveer houdt voor de nabije toekomst risico's in voor de *leefbaarheid* van de wijk. Tijdelijke maatregelen ter voorkoming van wateroverlast en dergelijke moeten dit opvangen, bijvoorbeeld de realisatie van de geplande tweede overstort.

Uit de participatie is gebleken dat bewoners veel overlast ervaren van het parkeren van aanhangwagens en de parkeercapaciteit als laag wordt ervaren. Derhalve zal de *parkeerproblematiek* worden aangepakt.

Investeren in veiligheid

Nesselande

Het *evenemententerrein* en de overlast als gevolg van evenementen op het strand zijn onderwerpen die door inwoners via de enquête naar voren zijn gebracht:

- veilig gebruik strand Nesselande (zomer), door continueren strandwacht en continueren beheerplan badplaats Nesselande, inclusief extra inzet op schoon;
- borgen veiligheid gebruik evenemententerrein Nesselande.

Daarnaast wordt aandacht gevraagd voor het meedoen, acties tegen pesten op scholen en (verborgen) armoede.

Kralingseveer

- Verminderen *woninginbraken*

5.2.3 Prioriteiten

- Nesselande: aanleg Oeverpark, jachthaven etc.; Veiligheid van evenementen en strand;
- Kralingseveer: Versterken burgerkracht rondom funderingsproblematiek, problematiek parkeren/aanhangwagens;
- Prinsenland/'s Gravenland: Continueren ontmoetingsplek Prinsenhof en verbinden met Alexanderhof (Bramante); kruispunt Nancy Zeelenbergsingel/Kralingseweg; zettingen buitenruimte.

6. Ontwikkelagenda en knelpunten

Op de ontwikkelagenda staan onderwerpen die meer op langere termijn van belang zijn, of die nog besproken moeten worden.

De knelpunten zijn de onderwerpen waarvoor de inschatting is, dat er vooralsnog onvoldoende middelen zijn om deze onderwerpen te realiseren, terwijl ze nu wel van belang zijn.

Ontwikkelagenda

- Aansluiting Semiramispark met Alexandrium
- Starten pilot aanpak passende huisvesting ouderen (Ommoord)
- Planmatige aanpak bomen in relatie tot parkeren in Zevenkamp
- Talentontwikkeling
- Onderzoeken van de mogelijkheden voor (maatschappelijke) stageplaatsen en werkervaringsplaatsen
- Ommoord/Het Lage Land "Faciliteren van initiatieven om eenzaamheid van ouderen te verminderen
- Oosterflank en Zevenkamp: Aanpak gezinsthema vechtscheidingen

Knelpunten

- Ontwikkeling busstation inclusief fietsparkeren;
Financieel momenteel niet haalbaar, discussie tussen gemeente en stadsregio. Indien project grootser wordt aangepakt kan over meerdere financieringsbronnen worden beschikt. Overleg tussen wethouder en bestuur stadsregio/vervoerregio Den Haag/Rotterdam. Mogelijk dan bijdrage uit IFR (?)
- Buitenruimte laten voldoen aan de Rotterdamse norm van 80% matig of voldoende. (ca. 7 miljoen)
- Aanpak (fiets)veiligheid kruising Kralingseweg - Nancy Zeelenbergsingel. Vanuit participatie gebleken dat kruising als onveilig wordt ervaren. Er ligt reeds een studie voor een aanpak (verschillende opties). Project is kostbaar. Verwachte kosten (>€500.000,-)
- Invoeren tegenprestatie (voorheen Maatschappelijke Inspanning), voor de wijken in Prins Alexander is geen budget geregeld, terwijl dit juist hard nodig is in de wijken Zevenkamp, Oosterflank, maar ook Lage Land en Ommoord.

Bijlagen

Bijlage 1 Gebruikte documenten

Achmea en Gemeente Rotterdam, presentatie wijkssessie Ommoord en Het Lage Land, 2013
Achmea en Gemeente Rotterdam, Programma wijkgerichte samenwerking Ommoord en Het Lage Land, 2013
BZK, Leefbarometer 2013
De grote woontest in de regio Rotterdam, 2012
Deelgemeente Prins Alexander, Beleidskader Buitenruimte 2007, 2007
Deelgemeente Prins Alexander, Notitie van Kwetsbaar naar Weerbaar 2013
Deelgemeente Prins Alexander, Stimuleringsregeling innovatie Welzijn, Zorg en Wonen, 16 juli 2013
Deelgemeente Prins Alexander, Toekomstvisie 2020 en Gebiedsvisie 2010 - 2014
Deelgemeente Prins Alexander, Werklocaties Prins Alexander, mei 2013
Deelgemeente Prins Alexander, Woningbouwprogramma Prins Alexander, 2013
Deelgemeente Prins Alexander, Buurt en bewoners in balans, 24 augustus 2012
Deelgemeente Prins Alexander, Integrale visie Alexanderknoop, 29 juni 2010
Deelgemeente Prins Alexander, Memo jongerenproblematiek, januari 2013
Deelgemeente Prins Alexander, Netwerkaart 2013
Deelgemeente Prins Alexander, iWAP Zevenkamp Maatregelenmatrix, 2013
Deelgemeente Prins Alexander, iWAP Hill matrix, 12 mrt 2013
Deelgemeente Prins Alexander, iWAP Ommoord, 2013
Deelgemeente Prins Alexander, iWAP 2012 Prinsenland 's Gravenland, 2012
Deelgemeente Prins Alexander, iWAP Oosterflank maatregelenmatrix, 21 januari 2013
Deelgemeente Prins Alexander, iWAP Nesselande matrix, maart 2013
Deelgemeente Prins Alexander, Motie kwaliteitskaart groen, 18 juni 2007
Deelgemeente Prins Alexander, Visie Welzijn, Zorg en Wonen, 2013
Gemeente Rotterdam, Cijfers achter de factsheets, 5 maart 2013
Gemeente Rotterdam, Eindadvies vereenvoudiging zorg coördinatie, 3 april 2013
Gemeente Rotterdam, Groenvisie Prins Alexander 2009-2020
Gemeente Rotterdam, Voor de jeugd; het Nieuw Rotterdams Jeugdstelsel, april 2013
Gemeente Rotterdam, Rapportage Monitor Rotterdam Kindvriendelijk 2012
Gemeente Rotterdam, Gebiedsprogramma Prins Alexander 2011-2014
Gemeente Rotterdam, Visie op toegang tot activering welzijn zorg
Gemeente Rotterdam, Bomenstructuurvisie, 2009
Gemeente Rotterdam, Gebiedsplan riolering, 21 december 2011
Gemeente Rotterdam, Meerjarenplan GW 2011-2014
Motivaction, mentaliteitstrends, 2013
Politie Rotterdam, Veiligheids Gebiedsscan Alexander Zuid 2012-2013
Politie Rotterdam, Veiligheid Gebiedsscan Prins Alexander Noord 2012-2013
Scorebestand Rotterdam Kindvriendelijk 2012
Thuiszorg Rotterdam, Plan van aanpak Netwerk Dementie Prins Alexander, 29 juni 2013
Veldacademie, Inventarisatie Talentontwikkeling, 19 april 2013

Overkoepelend DIN Prins Alexander

Motto	Vitaal voor allen		
Ambitie	Een goede, bereikbare en veilige leefomgeving die aantrekkelijk is voor wonen, werken en recreëren. Door het hoge voorzieningenniveau, de groene omgeving wonen mensen graag in dit gebied. Het gebied is aantrekkelijk voor middengroepen, andere sociale stijgers en ondernemers, ook van buiten Rotterdam.		
ER-doelen	Socialer en vitaler	Verder ontwikkelen van Alexanderknoop conform visie	Meer aandacht voor en profijt van de aanwezige regionale groen-blauwe structuur
Strategie	<i>Investeren in individuele en collectieve zelfredzaamheid</i> <i>Investeren in borging en verbetering van veiligheid</i> <i>Investeren in levendigheid</i>	<i>Investeren in voorzieningen</i> <i>Bevorderen particuliere investeringen in centrumvoorzieningen</i>	<i>Investeren in groen, milieu en leefomgeving</i>
Subdoelen	Iedereen kan meedoen (los van leefstijl en capaciteit) Veilige leefomgeving Behoud en versterken sportieve en culturele evenementen	Betere bereikbaarheid (voor auto, ov en langzaam verkeer) Alexanderknoop aansluiten op de omliggende wijken Mix van versterkende functies op Alexanderknoop	Stads wonen in het groen Goede inpassing A13/A16 Benutten recreatieve gebieden en sportaccommodaties

Inspanningen	<p>Iedereen kan meedoen (los van leefstijl en capaciteit)</p> <p>Borgen en verder ontwikkelen 'Ons Alexander'.</p> <p>(Leer-)werkervaring en stageplaatsen doorontwikkelen samen met MBO's en zorg-, facilitaire en dienstverlenende organisaties en bedrijfsleven in het gebied. (ontwikkelagenda)</p> <p>Versterken van de jeugdnetwerken per wijk, gericht op preventie. O.a. Vergroten weerbaarheid (jonge jeugd., bij pesten, (v)echtscheidingen en later ook ongewenste intimiteit, huiselijk geweld,, borging 'Iedereen is een ster'.</p> <p>Inzet sportregisseur in alle wijken</p> <p>Bevorderen gezonde leefstijl</p> <p>Stimuleren en faciliteren Jongerenpanel Prins Alexander en Seniorenadviesraad</p> <p>Behoud Lekker Fit-scholen</p> <p>Voortzetten buurtgerichte samenwerking</p> <p>Veilige leefomgeving Betrekken bewoners bij (aanpak) woningveiligheid (voorlichting over hang-/sluitwerk en risico's, mogelijkheden opzet buurtpreventie en waakzaamheid hondenbezitters)</p> <p>In stand houden netwerk dat zich bezig houdt met meldingen jeugdoverlast.</p> <p>Borgen en versterken sportieve en culturele evenementen</p>	<p>Betere bereikbaarheid (langzaam verkeer, openbaar vervoer en auto)</p> <p>Uitvoering conform integrale visie Alexanderknoop; o.a. busstation inclusief fietsparkeren (knelpunt)</p> <p>Alexanderknoop aansluiten op de omliggende wijken</p> <p>Verbeteren aantrekkingskracht van de woonwijken Prins Alexander door uitbreiding en verbetering van de mix van functies en de aantrekkelijkheid van het openbaar gebied op maaiveldniveau; Aansluiting Semiramispark met Alexandrium (ontwikkelagenda).</p> <p>Mix van versterkende functies in Alexanderknoop</p> <p>Doorontwikkelen tot een onderscheidend en bruisend regionaal centrum, vooral door de versterking van de winkel-, vrijetijds- en kantoorfunctie. Met nadruk op vrijetijdsfunctie Sturing op de onderliggende Integrale visie Alexanderknoop d.d 29-06-2010.</p>	<p>Stads wonen in het groen</p> <p>Uitvoering conform groenvisie 2009-2020, onder meer singels zichtbaar houden en zorgvuldige locatiekeuze bomen en heesters</p> <p>Borgen van veiligheid bij 'goed wonen en leven'. Specifiek faciliteren zelfbeheer en beheer buitenruimte in eigendom bij VVE's.</p> <p>Buitenruimte laten voldoen aan de Rotterdamse norm van 80% matig of voldoende. (ca. 7 miljoen)</p> <p>Goede inpassing A13/A16</p> <p>Inbreng belangen inwoners bij besluitvorming en goede informatievoorziening.</p> <p>Benutten recreatieve gebieden en sportaccommodaties</p> <p>Versterking kwaliteit van langzaam verkeer (fietsroutes) door verbetering bewegwijzering en waar mogelijk elementenverharding omzetten naar asfaltverharding.</p>
--------------	--	---	---

DIN Ommoord en Het Lage Land: 60'er- en 70'er-jarenwijken

Motto	Aantrekkelijk voor alle leefstijlen	
Ambitie	Ommoord en Het Lage Land zijn in 2030 rustige, groene wijken waar ruimte is voor bewoners met verschillende leefstijlen en waar ouderen lang zelfstandig kunnen wonen.	
ER-doelen	Van kwetsbaar naar weerbaar	Beter wonen en leven in de wijken
Strategieën	<i>Investeren in sociale netwerken en interactie</i> Investeren in veiligheid	<i>Investeren in wonen en woonomgeving</i> <i>Investeren in voorzieningen</i> <i>Investeren in buitenruimte</i>
Subdoelen	Beter aanbod voorzieningen wonen, zorg en welzijn, waaronder het doel dat ouderen langer zelfstandig kunnen wonen. Meer jeugd (uit kwetsbare gezinnen) doet mee	Vitale winkelcentra Betere afstemming wonen op vraag Tijdelijke oplossingen van het ruimtegebruik Inrichting en beheer buitenruimte zijn afgestemd op gebruik door doelgroep

Inspanningen	<p>Ouderen kunnen langer zelfstandig wonen</p> <p>Doorontwikkelen van een wijknetwerk en aansluiten op het wijkteam, conform stedelijke kwaliteitsafspraken</p> <p>Specifieke aandacht sportregisseur voor sport en bewegen voor mensen met een beperking en ouderen in Ommoord.</p> <p>Voortzetten senioren sportpunt Ommoord</p> <p>Doorontwikkeling ontmoetingscentra (naar het voorbeeld van de ontmoetingscentra dementie) in samenwerking met de partijen uit de Buurtgerichte Samenwerking Prins Alexander.</p> <p>Uitvoeren wijkgerichte samenwerking vanuit convenant Achmea:</p> <ul style="list-style-type: none"> - gezamenlijke inzet op preventie gericht op ouderen op advies van wijknetwerk vertegenwoordigd in het adviesteam - identificeren en versterken van bewonersinitiatieven op advies wijknetwerk. Gericht op versterken informele netwerken en ervaren gezondheid. <p>Faciliteren initiatieven ouderen, om eenzaamheid te verminderen en participatie te bevorderen</p> <p>Voorlichtingsbijeenkomsten senioren en veiligheid (High Impact Crime)</p> <p>Versterken van informele netwerken met behulp van (methodiek) Even Buurten</p> <p>Meer jeugd (uit kwetsbare gezinnen) doet mee</p> <p>Aanpak taalachterstand bij kinderen en hun ouders</p> <p>Ontwikkelen van lokale aanpak activerend armoedebeleid binnen de ring</p> <p>Inzet Tegenprestatie (voorheen Maatschappelijke inspanning) (knelpunt)</p>	<p>Vitale winkelcentra</p> <p>Bij winkelcentrum Het Lage Land opknappen openbare ruimte en functionaliteit buitenruimte</p> <p>Aanpakken van overige winkelcentra/-strip:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jacob van Campenplein consolideren met 'natuurlijke' afbouw • Hesseplaats en Binnenhof: consolideren • Alle winkelcentra: inzet bedrijfscontactfunctionaris en voorkomen dat KVO komt te vervallen. KVO juist borgen c.q. uitbreiden naar meer sterren <p>Betere afstemming wonen op vraag</p> <p>Differentiatie woningaanbod in Ommoord door afstemming met corporaties</p> <p>Starten van stedelijke pilot aanpak problematiek huisvesting ouderen (MO, SO); (ontwikkelagenda).</p> <p>Burgerkracht ondersteunen door herontwikkelen naar nieuwe bestemming tijdelijk mogelijk te maken op voormalig tennispark Lieven de Keystraat</p> <p>Onderzoeken alternatieve sportfaciliteit voor sporthal Zadkine (MO,SO)</p> <p>Borgen van ontmoetingsfunctie in de wijken (bijvoorbeeld clubhuis als wijk-/buurtaccommodatie) specifiek Romeynshof.</p> <p>Inrichting en beheer buitenruimte zijn op gebruik van doelgroep afgestemd</p> <p>Buitenruimte meeontwikkelen, bijvoorbeeld omgeving ouderen aanpassen aan behoefte; specifiek aandacht voor Ommoordse Veld en Wijk tuin.</p> <p>Gerichte aanpak onderhoud fiets- en voetpaden (afweging kwaliteit/kwantiteit in relatie tot doelgroep zowel ouderen als kinderen en gebied)</p> <p>Gerichte aanpak op functionaliteit met partieel onderhoud</p> <p>Bewoners faciliteren bij het opstellen van arrangementen veilig wonen in de laagbouw.</p> <p>Strategiebepaling eigendoms- en beheersituatie gemeenschappelijke tuinen/buitenruimte in Ommoord.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Verbeteren verkeersveiligheid op de President Wilsonweg door handhaving en veiligheidsverhogende maatregelen.
--------------	--	---

DIN Oosterflank en Zevenkamp: '80er-jarenwijken

Motto	Kwaliteit door acupunctuuraanpak	
Ambitie	Oosterflank en Zevenkamp zijn in 2030 aantrekkelijke, groene woonwijken waar de basisvoorzieningen op orde zijn	
ER-doel	Van kwetsbaar naar weerbaar	Beter wonen en leven
Strategieën	<i>Investeren in sociale netwerken en interactie</i> <i>Investeren in talent</i>	<i>Investeren in woonomgeving</i> <i>Investeren in veiligheid</i> <i>Investeren in interactie</i> <i>Investeren in voorzieningen</i>
Subdoelen	<p>Meer huishoudens kunnen beter rondkomen en vooruitkomen</p> <p>Meer jeugd (uit kwetsbare gezinnen) doet mee</p>	<p>Verbeteren kwaliteit buitenruimte</p> <p>Verminderen overlast</p> <p>Vitale winkelcentra</p>
Inspanningen	<p>Meer huishoudens kunnen beter rondkomen en vooruitkomen</p> <p>Ontwikkelen samenhangende inzet op kwetsbare huishoudens:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkeling van een wijknetwerken en aansluiten op wijkteam , conform stedelijke kwaliteitsafspraken - Intensiveren van maatwerk aanpak activerend armoedebeleid <p>Inzet Tegenprestatie (voorheen Maatschappelijke inspanning) (knelpunt)</p>	<p>Verbeteren kwaliteit buitenruimte</p> <p>Focus op planmatige aanpak bomen in relatie tot parkeercapaciteit in Oosterflank. Idem voor Zevenkamp (ontwikkelagenda) Aanpak verkeersdoorstroming Alexandrium Hoofdweg/Grote Beer irt parkeren (?)</p> <p>In overleg met eigenaar Alexandrium entree Alexandrium bij Poolsterplein privatiseren, en opknappen aansluitend bij de revitalisering van het Alexandrium (Corio)</p> <p>Omgeving geschikt maken voor ouderen, bijvoorbeeld bij Grote Beer, Poolsterplein in samenhang met ontwikkeling entree.</p> <p>Maatwerk vuilinzameling in Zevenkamp rond piccolo.</p>

Inspanningen	<p>Meer jeugd (uit kwetsbare gezinnen) doet mee</p> <p>Voortzetten van de inzet van scholen op verlengde leertijd, zomerschool, invoering groepen nul</p> <p>Vergroten bekendheid en gerichte inzet bijdragen om participatie van jeugd te bevorderen, zoals jeugdsportfond, jeugdcultuurfonds, etc</p> <p>Stageplaatsen werkervaring (op gebied van zorg, facilitair, dienstverlening. (Humanitas)</p> <p>Klus en werk (mensen met beperking/sociale psychiatrie) gericht op participatie Oosterflank/ (Pameijer)</p> <p>Ontwikkelen aanpak taalachterstand bij jeugd en ouders (ontwikkel)</p> <p>Onderzoeken gezinsthema "vechtscheidingen" in Zevenkamp. (ontwikkel)</p>	<p>Verminderen overlast</p> <p>Blijvende aanpak drugsoverlast en hangjongeren Ambachtsplein.</p> <p>Uitvoeren en voortzetten projectplan "Vitaliseren Ambachtsplein". (knelpunt)</p> <p>Voortzetten extra inzet toezicht Alexandrium (?).</p> <p>Continuëring Lokaal Veiligheids Arrangement station Alexander</p> <p>Voortzetten Lokaal Veiligheids Arrangement station Alexander</p> <p>Maatwerk inzet schoon afhankelijk van bezoekersaantallen (alexandrium) en weer (Semiramispark</p> <p>Verminderen woninginbraken Oosterflank</p> <p>Aanpak 'Portieken in de Picture' voortzetten specifiek Gong, Spinet, Klarinet, Blokfluit.</p> <p>Vitale winkelcentra</p> <p>Vitaliseren winkelcentrum Zevenkamp (Ambachtsplein)</p> <p>Verbinding winkelstrip nabij Alexandrium bij Poolsterplein met woonwijk Oosterflank (zie ook privatisering entree); aanpak buitenruimte.</p> <p>Uitvoeren van het mooiweerprotocol Alexandrium (onderdeel van Schoon)</p> <p>Alle winkelcentra: inzet bedrijfscontactfunctionaris en voorkomen dat KVO komt te vervallen. KVO juist borgen c.q. uitbreiden naar meer sterren bij winkelstrip Oosterflank, Alexandrium en Ambachtsplein.</p>
--------------	--	---

DIN 's Gravenland, Prinsenland, Nesselande en Kralingseveer

Motto	Krachtige wijken waar overheidsinterventie minder nodig is	
Ambitie	Nesselande, 's Gravenland, Prinsenland en Kralingseveer zijn ook in 2030 aantrekkelijke woonwijken met een sterke burgerkracht (individueel en/of collectief)	
ER-doel	Beter benutten capaciteiten bewoners	Beter wonen en leven
Strategieën	<i>Investeren in burgerkracht</i> <i>Investeren in sociale netwerken en interactie</i> <i>Investeren in voorzieningen</i>	<i>Investeren in woonomgeving en woningvoorraad</i> <i>Investeren in buitenruimte</i> <i>Investeren in voorzieningen</i> <i>Investeren in veiligheid</i>
Subdoelen	Faciliteren kennis funderingsproblematiek in buurt, collectief met andere wijken en opschalen naar andere overheidsniveaus Kralingseveer Sterkere sociaaleconomische situatie Oud-Prinsenland	Afronden bouw en beheer Nesselande Faciliteren herstructureringsinitiatieven Veilige woonomgeving.

Inspanningen	<p>Faciliteren kennis van verzakkingsproblematiek in buurt, collectief met andere wijken en opschalen naar andere overheidsniveaus Kralingseveer</p> <p>Sterkere sociaal economische situatie Oud-Prinsenland Continueren Prinsenhof en verbinding met Het Alexanderhof</p> <p>Doorontwikkelen (voormalig) woonservicegebied met partners wonen/zorg/welzijn, verbinden met Langer Thuis (uitvoering/ontwikkel)</p> <p>Versterken van informele netwerken, onder andere met behulp van (methodiek) Even Buurten</p> <p>Concretiseren en uitvoeren plan van Kwetsbaar naar Weerbaar voor het meest kwetsbare deel van Oud-Prinsenland (ontwikkel)</p> <p>Prinsenland/'s-Gravenland: gezinsmanagement en opvoed en opgroei-ondersteuning (markt op schoolplein / themasessies voor opvoeders)</p>	<p>Afronden bouw en beheer Nesselande</p> <p>Aanpak oude linten</p> <p>Inspanningen uitvoeren vanuit evenementenplan in relatie tot het evenemententerrein.</p> <p>Veilig gebruik strand Nesselande (zomer), door continuëren inzet strandwacht</p> <p>Continuëren beheerplan badplaats Nesselande, inclusief extra inzet op Schoon</p> <p>Realiseren evenemententerrein Nesselande</p> <p>Aanpak pestgedrag in Nesselande.</p> <p>Uitbreiding ondergrondse containers Nesselande</p> <p>Faciliteren herstructureringsinitiatieven</p> <p>Gebiedsontwikkeling Bramante in samenwerking met Woonstad</p> <p>Zwembad en fitness- en wellnessvoorzieningen/ ontmoetingscentrum De Prinsenhof/woningaanbod.</p> <p>Differentiatie woningaanbod door afstemming met corporaties</p> <p>Verhoging kwaliteit wegen in verband met zetting (zie ook lopend CROW-advies)</p> <p>Renovatie en vervanging duikers met name aan oude lintbebouwing In Prinsenland.met particulieren, Hoogheemraadschap en gemeente</p> <p>Aanpak wateroverlast fietstunnel ringvaartviaduct Prinsenland.</p> <p>Aanpak (fiets)veiligheid kruispunt Kralingseweg-Nancy Zeelenbergsingel. (Knelpunt)</p> <p>Veilige woonomgeving Voortzetten extra inzet toezicht in omgeving metrostation Capelsebrug Aanpak parkeerproblematiek Kralingseveer: <ul style="list-style-type: none"> - parkeercapaciteit verhogen - aanpak aanhangwagens </p> <p>Aanpak overlast en diefstal (auto's) Nesselande.</p> <p>Meer toezicht na 23.00 uur bij Skatepark en de Kosboulevard</p> <p>Verminderen woninginbraken Kralingseveer</p>
--------------	---	---

Bijlage 3 Achtergrondinformatie

4.1 Historie en ligging

Prins Alexander is het meest oostelijke gebied van Rotterdam, in het westen begrensd door Rijksweg A16, in het noorden door de rivier de Rotte en de gemeente Zuidplas en in het oosten en zuiden door de gemeente Capelle aan den IJssel en de rivier de Hollandsche IJssel. Via de rijkswegen A16 en A20 en het NS-station Rotterdam Alexander aan de spoorlijn Rotterdam-Gouda-Utrecht is het gebied goed ontsloten. Door het gebied lopen de Rotterdamse metrolijnen A en B, met in totaal dertien stations.

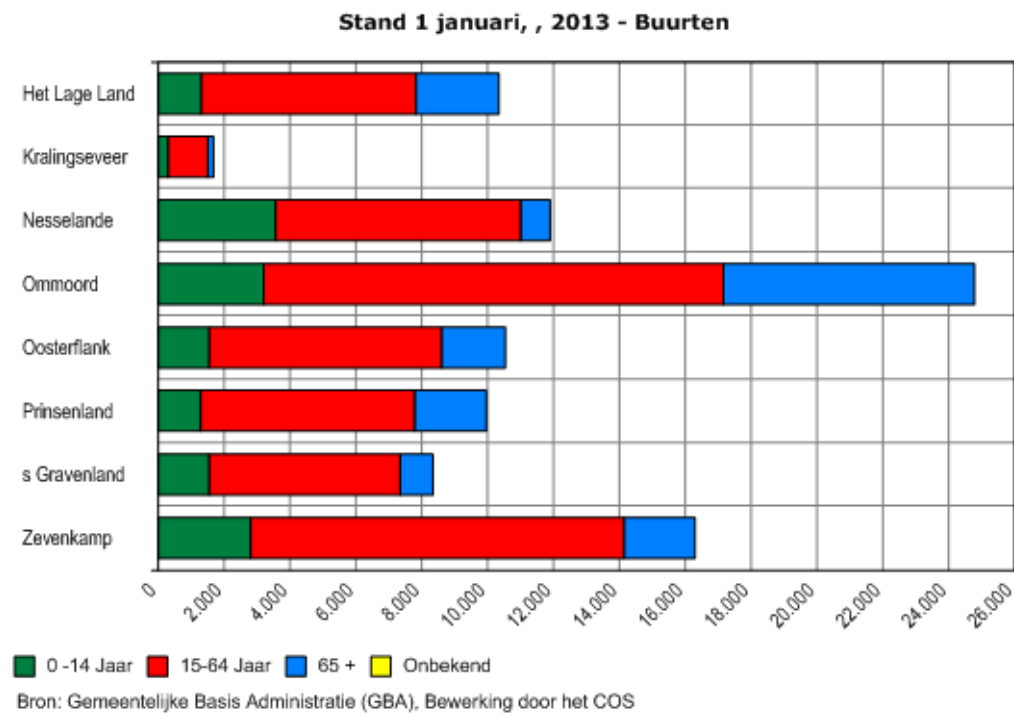
Het watersysteem en de bodemgesteldheid zijn van grote invloed op het beheer en onderhoud van het gebied: er is sprake van zetting van de bodem en van hoge grondwaterstanden. Het grote areaal aan openbaar water, met de daarbij behorende voorzieningen als bruggen, stuwen, duikers (ongeveer 450 stuks) en oevers (145 km beschoeiing), vraagt om continu beheer en onderhoud.

Prins Alexander bestaat uit acht wijken: Kralingseveer, Het Lage Land, Ommoord, Zevenkamp, Oosterflank, Prinsenland / 's Gravenland en Nesselande.

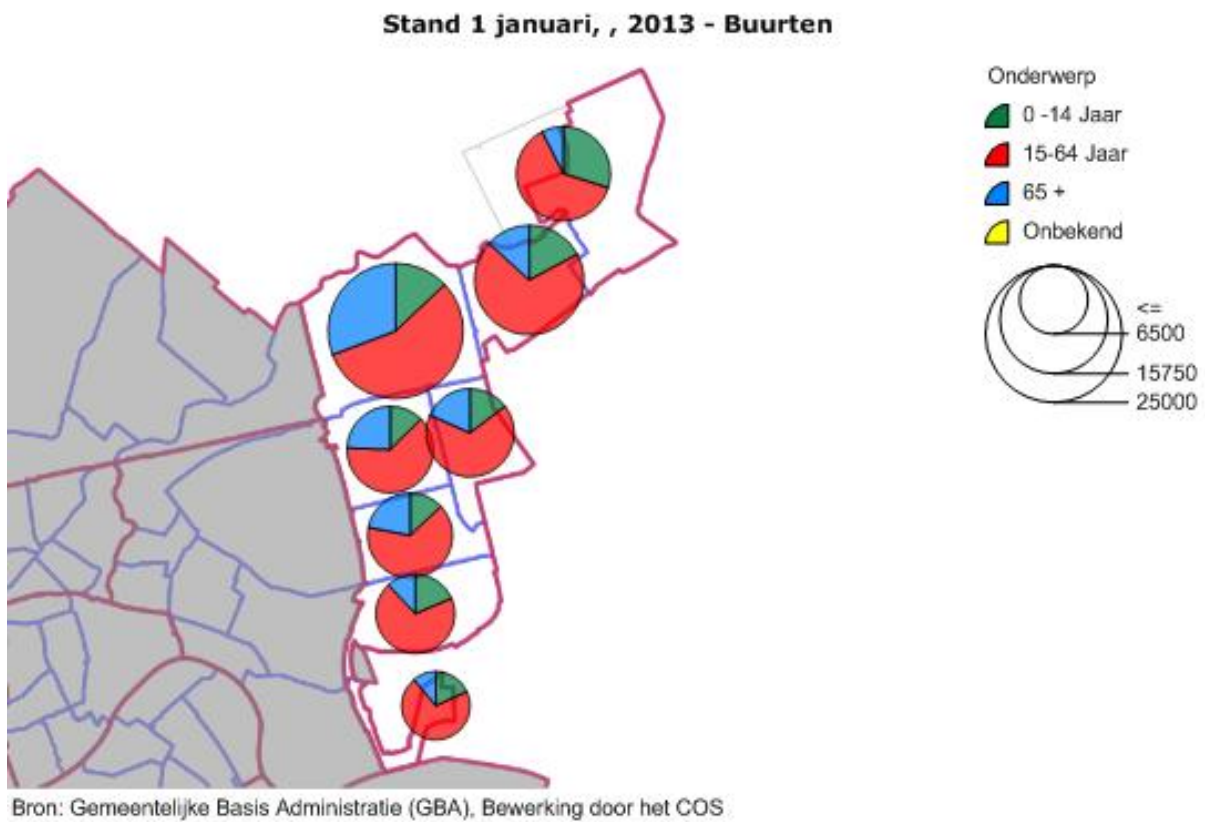
Kralingseveer bestond al in de twaalfde eeuw. Oorspronkelijk een dijkdorp vanwaar mensen konden overvaren naar IJsselmonde. Rondom het overzetveer ontstond van lieverlee een nederzetting met een herberg, een paardenstalling en de woning van de veerman. Later vestigden er zich vissers. In de jaren '20 en '30 werd het dorp uitgebreid met een schrijversbuurt aan de oostzijde van de IJsselmondselaan. In 1941 kwam heel het dorp bij de gemeente Rotterdam. De oorspronkelijke schrijversbuurt veranderde toen in een 'wildebeestenbuurt' (Rendierstraat, Zebrastraat, Luipaardstraat e.d.). Het oorspronkelijke dijkdorp is er niet meer. Bij de watersnoodramp van 1953 brak de rivierdijk bijna door. In 1955 werden daarom in opdracht van het hoogheemraadschap van Schieland de huizen langs de dijk gesloopt om een dijkverzwaring mogelijk te maken. Hiermee verdween een belangrijk deel van de oorspronkelijke bebouwing van Kralingseveer.

In 1961 werd begonnen met de bouw van de eerste huizen in de Prins Alexanderpolder: de wijk die we nu Het Lage Land noemen. In 1965 werd de eerste paal geslagen voor de bouw van de wijk Ommoord. Eind jaren '70 en begin jaren '80 volgden de wijken Zevenkamp en Oosterflank. Prinsenland / 's Gravenland werden in de jaren '90 gebouwd. Nesselande is de nieuwste wijk en is nog deels in ontwikkeling. Vooral deze nieuwere wijken trekken mensen met midden en hogere inkomens aan die zoeken naar grotere woningen in een kindvriendelijke omgeving.

Figuur 1 Leeftijdsofbouw per wijk in 2013 in absolute cijfers

Figuur 2 Leeftijdsofbouw per wijk in 2013 in percentages

4.2 Sociale opbouw en opgaven

Prins Alexander telde op 1 januari 2014 93.918 inwoners en is daarmee in Rotterdam het gebied met de meeste inwoners. Het aantal inwoners per CBS-wijk verschilt sterk. Ommoord telt bijna 25.000 inwoners. Hier wonen absoluut en relatief gezien ook de meeste 65-plussers. Kralingseveer telt bijna 1.700 inwoners en is in Prins Alexander de wijk met de minste inwoners. Nesselande is als laatst ontwikkelde wijk snel gegroeid. Dit is de wijk met de jongste inwoners (zie figuur 1 en 2).

Tot 2012 is het aantal inwoners steeds toegenomen. Vanaf 2012 is er een lichte daling van het aantal inwoners (zie tabel 2). Dit speelt in Oosterflank, Prinsenland, 's Gravenland en Zevenkamp.

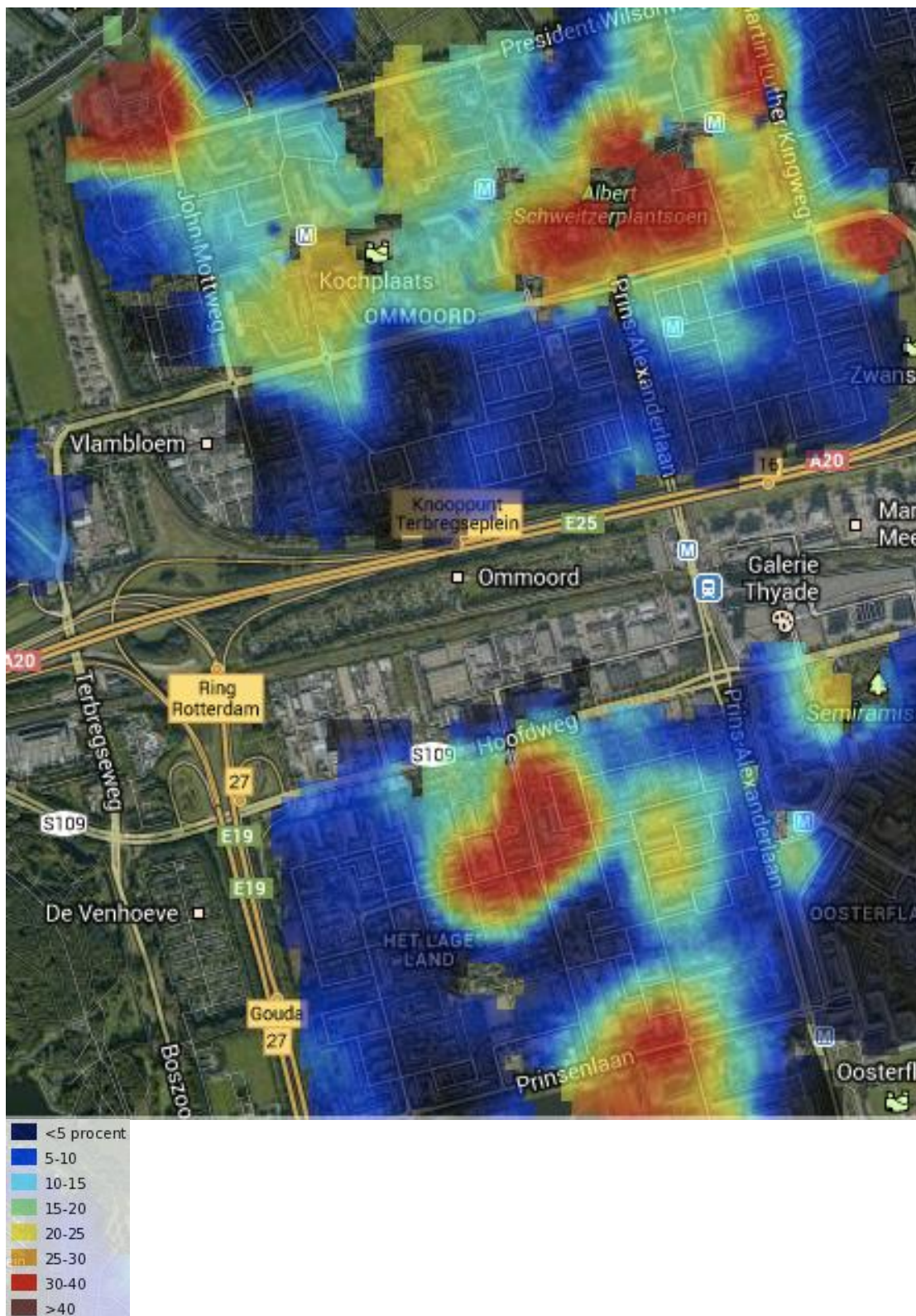
De ontwikkeling van het aantal huishoudens is vergelijkbaar met de ontwikkeling van het aantal inwoners (zie tabel 2). De bevolkingsprognose uit 2012 laat voor het gebied Prins Alexander tot 2020 een toename zien met 2.000 inwoners, die daarna afvlakt (zie figuur 4).

Ommoord is de meest 'grijze' wijk van Prins Alexander (figuur 3). Het aandeel ouderen bedraagt 31%. Het percentage autochtone inwoners is hoog met 74% (het Rotterdamse gemiddelde is 51%). Voor het overige is de huishoudenssamenstelling van Ommoord redelijk vergelijkbaar met die in de rest van Rotterdam. Het aantal kansarme gezinnen in Ommoord is vergeleken met Prins Alexander iets hoger dan gemiddeld (11% ten opzichte van 9%). Er zijn in Ommoord 520 kinderen die deel uitmaken van kansarme gezinnen.

In Het Lage Land neemt het aandeel jongeren licht toe. Het aandeel kansarme gezinnen in Het Lage Land is gelijk aan het aandeel in Ommoord. Absoluut gezien leven er 720 gezinnen onder het sociaal minimum. Dit treft 180 kinderen.

In Oosterflank nam het percentage 15-64-jarigen de afgelopen jaren af. Gelijktijdig groeide het aantal 65-plussers licht. De huishoudenssamenstelling in Oosterflank komt sterk overeen met die van het Rotterdamse gemiddelde. Oosterflank is de wijk in Prins Alexander met relatief de minste autochtonen (58%) en lijkt in dit opzicht meer op het Rotterdamse gemiddelde. De allochtonen die er wonen behoren stedelijk gezien wel tot de zogenoemde sociale stijgers. Het aantal kansarme gezinnen in Oosterflank ligt hoger dan het gemiddelde in Prins Alexander (14% ten opzichte van 9%), maar dit is nog wel lager dan het Rotterdamse gemiddelde (18%). We spreken hier over 159 gezinnen. Het aantal huishoudens dat onder het sociaal minimum leeft betreft in Oosterflank 20%. Dit is gelijk met het Rotterdamse gemiddelde, terwijl het gemiddelde van Prins Alexander 14% betreft. Absoluut gezien betreft dit 1.030 huishoudens, met in totaal 290 kinderen.

De wijk Zevenkamp wordt gekenmerkt door ontgroening (minder jongeren) en vergrijzing (meer ouderen). Het aantal inwoners daalt gestaag, van 18.000 in 1995 tot ruim 16.000 anno 2013. Het aandeel autochtonen is 60% (het Rotterdamse gemiddelde is 51%); daarmee wonen er in deze wijk meer etnische minderheden dan gemiddeld in Prins Alexander. Ook in Zevenkamp is het percentage kansarme gezinnen hoger dan gemiddeld in Prins Alexander, maar lager dan het Rotterdamse gemiddelde. Het betreft 263 gezinnen. In Zevenkamp is het aandeel kinderen uit huishoudens onder 110% van het sociaal minimum 16% (ten opzichte van 9% in Prins Alexander). Dit betreft 530 kinderen.

Figuur 3 Aandeel 75+'ers (bron: NRC)

Nesselande is een wijk die nog sterk groeit. In alle leeftijdscategorieën is groei zichtbaar. De leeftijdscategorie 65-plussers kent de minste groei. Deze groep is naar verhouding ook klein in omvang. Het percentage alleenstaanden ligt met 18% ruim onder het Rotterdamse gemiddelde (47%). Het percentage gehuwden met kinderen (36%) is veel hoger dan het Rotterdamse gemiddelde (14%). Het aandeel autochtonen is groot, namelijk 73% (ten opzichte van het Rotterdamse gemiddelde van 51%). Het aantal kansarme gezinnen in Nesselande ligt laag met 3% en betreft 65 gezinnen (Prins Alexander 9%, Rotterdam 18%). Ook het aantal huishoudens onder het sociaal minimum ligt laag met 6% (230 huishoudens) ten opzichte van 14% in Prins Alexander en 20% in Rotterdam.

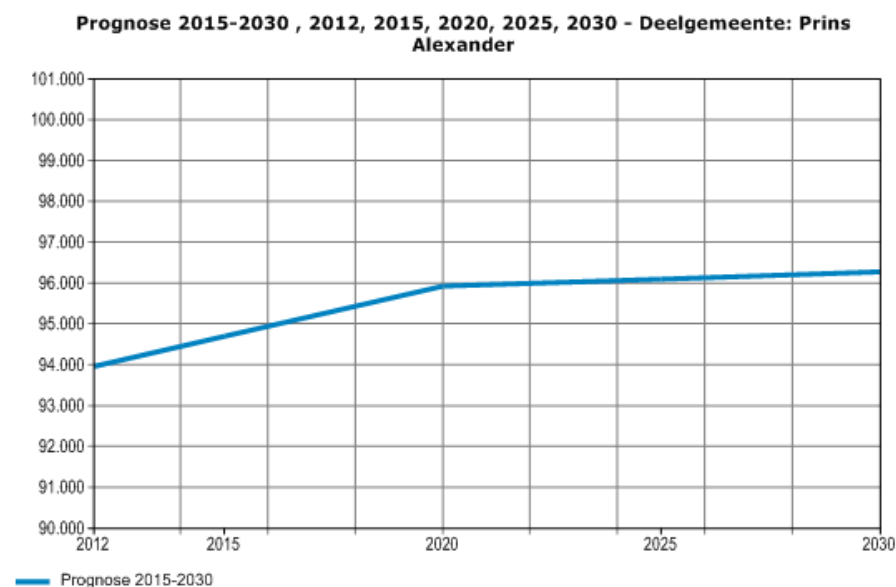
Ook in 's Gravenland is sprake van vergrijzing. 's Gravenland is echter ook een wijk voor gezinnen. Het aandeel eenpersoonshuishoudens is met 32% laag (het Rotterdamse gemiddelde is 47%). Het percentage gehuwden met kinderen (27%) is hoog in vergelijking met Rotterdam (14%). Het aandeel eenouderhuishoudens is iets kleiner dan het Rotterdamse gemiddelde. 's Gravenland is een wijk met een fors aandeel autochtonen (69%; gemiddelde Prins Alexander is 68%, gemiddelde Rotterdam is 51%). Het aantal kansarme gezinnen in 's Gravenland is laag (2%) en betreft 29 gezinnen (Prins Alexander 9%, Rotterdam 18%). Ook het aantal huishoudens dat onder het sociaal minimum leeft is laag: 210 huishoudens, dat is 7%.

De wijk Prinsenland ontgroent; het aantal jongeren van 0 tot 14 jaar neemt af. Het percentage alleenstaanden is 45% en dat is vergelijkbaar met het Rotterdamse gemiddelde (47%). Ook de overige cijfers lijken op het Rotterdamse gemiddelde. Een uitzondering hierop vormt het percentage gehuwden zonder kinderen, dat met 20% hoger is dan het gemiddelde in Rotterdam (14%). Het aantal kansarme gezinnen in Prinsenland is vergelijkbaar met dat in Prins Alexander: gemiddeld 9% ten opzichte van gemiddeld 18% in geheel Rotterdam. Dit betreft 94 gezinnen. 15% van de huishoudens leeft onder het sociaal minimum; dat zijn 720 huishoudens en het betreft 140 kinderen. Dat is vergelijkbaar met het gemiddelde van Prins Alexander (14%) en lager dan het Rotterdamse gemiddelde (20%).

De leeftijdsopbouw in Kralingseveer is vrij constant. Het aantal jongeren is licht afgenomen. De huishoudenssamenstelling wijkt sterk af van het Rotterdamse gemiddelde. Eenpersoonshuishoudens maken in Kralingseveer 28% uit van de huishoudens, in Rotterdam is dit 47%. Het percentage gehuwden met en zonder kinderen is in totaal 28%. In Rotterdam is dit precies de helft van de huishoudens. 82% van de inwoners van Kralingseveer is autochtoon. Het Rotterdamse gemiddelde autochtonen bedraagt 51%. Een groot deel van de wijk (naar schatting zo'n 350 tot 400 woningen) is probleemgebied, vanwege de verzakkingen van de woningen. Kansarme gezinnen zijn er in Kralingseveer niet. Er zijn 50 huishoudens die onder het sociaal minimum leven, dat is 7%.

Hoewel het procentueel niet opvalt, is er in absolute aantallen wel degelijk een substantiële groep mensen die een steuntje in de rug kunnen gebruiken. Relatief gezien is deze groep het meest te vinden in Zevenkamp, Ommoord en Oosterflank. Daar woont respectievelijk 27%, 25% en 16% van de kansarme gezinnen uit Prins Alexander. Als alleen naar de percentages wordt gekeken is het beeld positief, maar de absolute aantallen tonen de werkelijke omvang van het probleem. Zo waren er in 2012 965 kansarme gezinnen en leefden er bijna 6.000 huishoudens onder het sociaal minimum; dit betrof bijna 2.000 kinderen.

Figuur 4 Bevolkingsprognose tot 2030

Bron: Rapportage "Bevolkingsprognose Rotterdam 2013-2030" (COS 2012)

Tabel 2 Aantal inwoners - Stand 1 januari , 2005-2013 – Wijken										
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Het Lage Land		9.437	9.363	9.559	9.632	9.938	10.095	10.112	10.370	10.350
Kralingseveer		1.742	1.726	1.710	1.706	1.711	1.714	1.708	1.696	1.699
Nesselande		3.167	4.161	5.602	7.336	8.780	10.103	11.004	11.582	11.912
Ommoord		24.981	24.615	24.442	24.262	24.147	24.195	24.504	24.786	24.789
Oosterflank		10.858	10.824	10.704	10.635	10.502	10.605	10.533	10.641	10.546
Prinsenland		10.533	10.453	10.237	10.153	9.878	9.804	9.813	10.003	9.964
s Gravenland		8.441	8.404	8.495	8.521	8.526	8.421	8.422	8.435	8.353
Zevenkamp		17.535	17.355	17.199	16.980	16.830	16.708	16.544	16.460	16.305
Totaal		86.694	86.901	87.948	89.225	90.312	91.645	92.640	93.973	93.918

Bron: Gemeentelijke Basis Administratie (GBA).

Tabel 3 Aantal huishoudens - Stand 1 januari , 2005-2013 - Wijken										
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Het Lage Land		5.422	5.367	5.479	5.491	5.646	5.772	5.788	5.970	5.897
Kralingseveer		715	717	717	717	710	724	727	717	713
Nesselande		1.113	1.565	2.098	2.648	3.200	3.659	3.978	4.218	4.338
Ommoord		12.840	12.660	12.631	12.582	12.554	12.568	12.854	13.031	13.011
Oosterflank		5.628	5.637	5.614	5.599	5.576	5.616	5.580	5.680	5.644
Prinsenland		5.216	5.206	5.096	5.154	5.033	5.027	5.060	5.157	5.164
s Gravenland		3.442	3.425	3.467	3.504	3.523	3.507	3.526	3.554	3.548
Zevenkamp		7.761	7.714	7.659	7.637	7.644	7.632	7.642	7.642	7.594
Totaal		42.137	42.291	42.761	43.332	43.886	44.505	45.155	45.969	45.909

Bron: Gemeentelijke Basis Administratie (GBA)

4.3 Ruimtelijke opbouw en opgaven

De wijken en woningen in Prins Alexander zijn divers. De kwaliteiten van de wijken 's Gravenland, Prinsenland, Nesselande en de grootste delen van Zevenkamp en Ommoord blijven door de continuering van het bestaande beheer en beleid redelijk tot goed op peil. In met name Oud-Prinsenland zijn de corporaties gestart met renovatie van de woningen in combinatie met sloop en nieuwbouw. Hiermee is de kwaliteit van de woningen in Prinsenland geborgd.

Het Lage Land is aan het begin van dit millennium aangepakt en de 60'er-jarenwoningen zijn op een enkel complex na verbeterd. Ook de wijk Het Lage Land kampt met de landelijke tendens waarbij wijkwinkelcentra het economisch moeilijk hebben. Dat probleem zien we zowel in het winkelcentrum Het Lage Land als in het winkelcentrum aan het Jacob van Campenplein. Het

buurtwinkelcentrum aan de Duikersstraat is inmiddels verdwenen en vervangen door een woongebouw voor ouderen, aangevuld met zorg- en welzijnsvoorzieningen op de begane grond. De beperkte woondichtheid, de strokenopbouw en de groene structuur bepalen voor een deel de aantrekkelijkheid van deze wijk. Vele van de oorspronkelijke bewoners wonen er nog; de verwachting is echter zij vanwege hun leeftijd de komende jaren zullen vertrekken.

Ook in delen van Ommoord valt het komende decennium verandering te verwachten. De buitenring van Ommoord bevat overwegend eengezinswoningen. Dit is een gebied met een mix van sociale woningen en koopwoningen. Hier zijn geen problemen wat betreft leegstand en verloedering. Met name de noordkant, bij de Rotte, is bijzonder gewild. Het middendeel van Ommoord bevat hoogbouw. De afgelopen jaren is er in het kader van de Toekomstvisie Ommoord al veel in de buitenruimte geïnvesteerd. Vervolgafspraken met het oog op de toekomst ontbreken voorsnog. Hier ligt ook een nadrukkelijke uitdaging voor de gebiedscommissie om in samenwerking met de clusters en de corporaties te komen tot heldere en realiseerbare afspraken voor de toekomst. Het betreft hier goed gelegen flats in een mooie omgeving, maar er moet wel in geïnvesteerd worden. Ook hier bevindt zich een grote groep bewoners die naar verwachting de komende jaren 'vertrekken' gezien hun leeftijd. De transformatie naar een woonservicegebied in de wijk is inmiddels ingezet.

De wijk Oosterflank is net als Zevenkamp een 80'er-jarenwijk met hoge woningdichtheden en een scheiding in doorgaand en bestemmingsverkeer. Het is (nog) geen probleemgebied. Wel is er veel aandacht nodig, met name voor bijzondere of 'afwijkende woonvormen' op plaatsen tussen de bouwblokken. Dit zorgt soms voor een combinatie van ruimtelijke en sociale problemen. De veiligheid is (nog) niet in geding en de woningen zijn nog lang niet afgeschreven. Maar er is nadrukkelijk meer aandacht en inzet nodig om de kwaliteit van de woonomgeving en binnenterreinen te verbeteren en (dreigende) knelpunten op te lossen.

Prins-Alexander is inmiddels veranderd van ontwikkel- naar beheergebied. De aandacht is verschoven van nieuwbouw naar beheer van de bestaande voorraad (onderhoud, opknappen, samenvoegen, verduurzamen, verkopen sociale voorraad et cetera). De belangrijkste opgaven vanuit stadsontwikkeling en wonen, die samen met partners zullen moeten worden opgepakt, zijn de komende periode:

- afronden van de nieuwbouw in Nesselande door middel van appartementen en vrije kavels. Dit vergt een verkenning om de afzetmogelijkheden te vergroten, zoals omzetting naar huursegment, verkleinen kavels et cetera. Bij deze verkenning moet nadrukkelijk de kwaliteit van de woningen en de omgeving in beeld gehouden worden. Té vaak zijn in economisch moeilijke tijden (kortzichtige) beslissingen genomen, die op de langere duur juist leiden tot problemen;
- monitoren van de ontwikkelingen in Zevenkamp en Ommoord en bekijken hoe zonder al té grote, fysieke investeringen voorkomen kan worden dat deze wijken in een negatieve spiraal geraken;
- inspelen op nieuwe combinaties van wonen en zorg: ouderen met doorstroommaatregelen (fysiek en niet-fysiek) stimuleren om van gezinswoningen naar senioren- of levensloopbestendige woningen door te stromen.

Rotterdam is voor een groot deel gebouwd op slappe bodem (veengrond), waardoor zettingen voorkomen. Ook het gebied Prins Alexander heeft last van bodemzettingen. De voortdurende bodemzetting (die niet overal in het gebied hetzelfde is) betekent dat het maaiveld (straten, groengebieden, particuliere tuinen) in het hele gebied zakt en er met enige regelmaat (ongeveer elke 20/25 jaar) ophogingen naar het oorspronkelijke aanlegpeil nodig zijn. De ene wijk heeft meer hinder van dit verschijnsel dan de andere. De hinder die Kralingseveer van zetting ondervindt gaat verder, omdat veel oude woningen in deze wijk niet met palen onderheid zijn en dus meezakken. Hierdoor is ophoging van de openbare (en niet-openbare) ruimte niet mogelijk. Om die reden en omdat alsnog funderen van de woningen technisch en economisch geen optie lijkt te zijn, zal in een deel van de wijk Kralingseveer op termijn een herontwikkelingstraject worden gestart met sloop en nieuwbouw.

4.4 Economische opbouw en opgaven

De belangrijkste bedrijventerreinen van Prins Alexander bevinden zich langs de Hoofdweg. Het nieuwe bedrijventerrein Nesselande is in ontwikkeling. Aanvullend zijn er enkele kleinere bedrijventerreinen in Zevenkamp, Ommoord en Prinsenland. Het (theoretische) tekort aan bedrijfsruimten bedroeg in 2013 1,6% (Navigator werklocaties Rotterdam 2013-2023).

Het Winkelcentrum ('shopping center') Alexandrium, voorheen winkelcentrum Oosterhof, is in 1984 geopend. Het ligt in de wijk Oosterflank, maar behoort inmiddels bij het bestemmingsplangebied Alexanderknoop. Aan het winkelgedeelte van de Alexanderknoop zijn later de Alexandrium Megastores en de Alexandrium Woonmall toegevoegd. De winkels in het Alexandrium bedienen een landelijke en regionale markt. Voor dit winkelcentrum is – met uitzondering van de Megastores en Woonmall – een renovatie gepland met ruimte voor 15.000 m² bruto-vloeroppervlak winkelruimte en een omzetting van het concept naar 'favourite meetingplaces'.

De belangrijkste kantorenlocatie in het gebied is de Alexanderknoop. Uitbreiding van de voorraad kantoorruimte is niet aan de orde, met uitzondering van de voltooiing van de laatste fase van het Lotus-project (Marten Meesweg/George Hintzenweg). De opgave is hier om de leegstand terug te dringen en investeerders (opnieuw) te interesseren voor de kwaliteiten van dit gebied.